

Teorie pracovního trhu

Pavel Tuleja

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

**KLÍČOVÁ
SLOVA:**

Beveridgeova křivka, bilaterální monopol, dokonale konkurenční trh práce, důchodová daň, licence, migrace, minimální mzda, míra nezaměstnanosti, modifikované zlaté pravidlo maximalizace zisku, nabídka práce, nedokonale konkurenční trh práce, nezaměstnanost, odbory, plná zaměstnanost, politika zaměstnanosti, poptávka po práci, práce, pracovní síla, přirozená míra nezaměstnanosti, region, regionální trh práce, teoretické přístupy k trhu práce, trh práce

ABSTRAKT:

Předmět „Teorie pracovního trhu“ poskytuje komplexní pohled na problematiku trhu práce, jeho strukturu a dynamiku. V úvodní části je v jeho rámci věnována pozornost teoretickým přístupům k pracovním trhům, definici klíčových pojmů a základním ekonomickým teoriím, jež se trhem práce zabírají. Dále se výklad zaměřuje na mikroekonomické a makroekonomické souvislosti pracovního trhu, a to včetně analýzy jeho poptávkové i nabídkové strany a specifík trhu práce v podmínkách dokonalé a nedokonalé konkurence. V předmětu jsou také podrobně rozebírána problematika nezaměstnanosti, a to včetně různých typů nezaměstnanosti, jako je frikční, strukturální a cyklická nezaměstnanost a jejich vlivu na ekonomiku jako celek. Zvláštní pozornost je věnována Beveridgeově křivce ilustrující vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou volných pracovních míst. V závěrečné části výkladu je pak pozornost věnována vlivu státních intervencí na trh práce, problematice minimální mzdy, subvencí, důchodové daně a poskytování veřejných statků. Stejně strukturován je i tento průvodce. Předmět „Teorie pracovního trhu“ je tak cenným zdrojem informací pro pochopení komplexních mechanismů fungování pracovního trhu a jeho vlivu na ekonomiku.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Název projektu	NPO SU – Transformace formy a způsobu vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě
Registrační číslo projektu	NPO_SU_MSMT-16611/2022

AUTOR: Pavel Tuleja

Fakulta veřejných politik v Opavě
Slezská univerzita v Opavě
Opava © 2025

Obrázky použité v textu byly generovány pomocí ChatGPT.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

OBSAH

OBSAH	3
ZÁKLADNÍ INFORMACE KE STUDIU	6
1 ÚVOD DO TEORIE PRACOVNÍHO TRHU	9
1.1 Klíčové pojmy	9
1.2 Mikro a makroekonomické souvislosti pracovního trhu	11
2 POPTÁVKA FIREM PO PRÁCI A JEJÍ SPECIFIKA	16
2.1 Podmínka maximalizace zisku na trhu vstupů	16
2.2 Příjmové a nákladové veličiny a jejich role v analýze pracovního trhu	17
3 POPTÁVKA NA DOKONALE KONKURENČNÍM TRHU PRÁCE	21
3.1 Poptávka firmy prodávající svůj výstup na dokonale konkurenčním trhu	22
3.2 Poptávka firmy prodávající svůj výstup na nedokonale konkurenčním trhu	25
4 POPTÁVKA NA NEDOKONALE KONKURENČNÍM TRHU PRÁCE	28
4.1 Optimální množství práce a jeho volba v krátkém období	29
4.2 Optimální množství práce a jeho volba v dlouhém období	29
4.3 Mzdová diskriminace monopsonu	30
5 NABÍDKA PRÁCE	33
5.1 Individuální nabídka práce	33
5.2 Tržní nabídka práce	34
5.3 Prosazování monopolní síly na trhu práce	35
5.4 Bilaterální monopol na trhu práce	36
6 MAKROEKONOMICKÉ SOUVISLOSTI TRHU PRÁCE	40
6.1 Pracovní síla a její role v ekonomii	40
6.2 Růst produkčních možností	41
6.3 Nezaměstnanost	42
7 MĚŘENÍ NEZAMĚSTNANOSTI	45
7.1 Míra nezaměstnanosti	45
7.2 Doba trvání nezaměstnanosti	46
7.3 Důvody nezaměstnanosti	46

7.4	Odrazení pracovníci	47
7.5	Podzaměstnanost	48
7.6	Fiktivní nezaměstnanost	49
7.7	Lidské náklady nezaměstnanosti	49
8	PLNÁ ZAMĚSTNANOST A JEJÍ ROLE V EKONOMICE	52
8.1	Sezónní nezaměstnanost	52
8.2	Frikční nezaměstnanost	53
8.3	Strukturální nezaměstnanost	54
8.4	Cyklická nezaměstnanost	55
8.5	Plná zaměstnanost jako cíl hospodářské politiky	55
8.6	Přirozená míra nezaměstnanosti	56
8.7	Bude kvalifikační mezera růst?	57
9	VZÁJEMNÝ VZTAH MEZI NEZAMĚSTNANOSTÍ A VOLNÝMI PRACOVNÍMI MÍSTY	60
9.1	Teoretický přístup	60
9.2	Beveridgeovy křivky v České republice a jejích regionech	62
9.3	Klasifikace krajů dle umístění Beveridgeovy křivky	62
10	PŮSOBENÍ STÁTU NA PRACOVNÍM TRHU	65
10.1	Poskytování veřejných statků a služeb	65
10.2	Důchodová daň	65
10.3	Subvencování zaměstnanosti	66
10.4	Dobývání renty a licence na trhu práce	67
10.5	Zákonná minimální mzda	68
10.6	Konkurence minimální mzdy a sociálních podpor	69
11	POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI	72
11.1	Úvod do státní politiky zaměstnanosti	72
11.2	Aktivní politika zaměstnanosti	73
11.3	Pasivní politika zaměstnanosti	74
11.4	Financování politiky zaměstnanosti	74
11.5	Dopady politiky zaměstnanosti	75
12	TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍM PRACOVNÍM TRHŮM	77

12.1	Definice pojmů	77
12.2	Charakteristika subjektů a vztahů na regionálním trhu práce	78
12.3	Faktory ovlivňující profesní a územní mobilitu pracovní síly	79
12.4	Metody klasifikace regionů	81
12.5	Klasifikace dle struktury zaměstnanosti pro jedno období	83
12.6	Statická klasifikace míry nezaměstnanosti a mezd	83
12.7	Dynamická klasifikace míry nezaměstnanosti a mezd	84
12.8	Klasifikační systém vývoje míry nezaměstnanosti - absolutní rozdíly	84
12.9	Klasifikační systém vývoje míry nezaměstnanosti - relativní rozdíly	84
13	MEZINÁRODNÍ POHYB PRACOVNÍCH SIL	87
13.1	Neoklasická teorie migrace	87
13.2	Royův model	88
13.3	Vliv imigrace na trh práce	89
13.4	Ekonomický přínos z imigrace	89
	SEZNAM IKON	98

ZÁKLADNÍ INFORMACE KE STUDIU

CÍL PŘEDMĚTU

Cílem předmětu „Teorie pracovního trhu“ je seznámit studenty se základními principy pracovního trhu, a to jak z pohledu mikroekonomie, tak z pohledu makroekonomie. Předmět byl měl u posluchačů vytvořit teoretický základ, na nějž budou následně navazovat např. v rámci předmětu „Trh práce a volný pohyb pracovních sil“. V rámci přednášek budou posluchači vedeni k tomu, aby pochopili vazby mezi ekonomickými a sociálními mechanismy, jež samotné fungování pracovního trhu ovlivňují. Posluchači budou také seznámeni s metodami, které se využívají při analýze trhu práce. Po absolvování předmětu budou jeho absolventi schopni porozumět procesům na pracovním trhu, intervencím, k nimž na tomto trhu dochází, budou schopni analyzovat vývoj na příslušném trhu a na základě těchto analýz formulovat závěry vycházející z teoretických přístupů k pracovnímu trhu.

VÝSTUPY Z UČENÍ

- **porozumění základním principům pracovního trhu:** studenti budou schopni vysvětlit základní mikroekonomické a makroekonomické mechanismy ovlivňující pracovní trh.
- **aplikace teoretických modelů:** studenti budou schopni aplikovat teoretické modely na analýzu konkrétních situací na pracovním trhu, včetně poptávky a nabídky práce, nezaměstnanosti a vládních intervencí.
- **analýza a interpretace dat:** studenti získají dovednosti v analýze a interpretaci dat týkajících se pracovního trhu, včetně míry nezaměstnanosti a struktury pracovní síly.
- **formulace doporučení:** studenti budou schopni na základě provedených analýz navrhnout a obhájit doporučení pro politiku zaměstnanosti a další intervence na pracovním trhu.
- **kritické myšlení:** studenti budou schopni kriticky hodnotit různé přístupy k regulaci pracovního trhu a jejich dopady na ekonomiku a společnost.

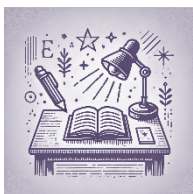
VÝUKOVÉ METODY

- **přednášky s diskusí:** kombinace tradiční přednášky s interaktivními diskusemi umožní studentům hlouběji pochopit teoretické koncepty a aplikace v praxi.
- **analýza případových studií:** studenti budou pracovat na konkrétních případových studiích týkajících se pracovního trhu, což jim pomůže aplikovat teoretické znalosti na reálné situace.
- **samostatné projekty:** zadání individuálních projektů zaměřených na analýzu specifických aspektů pracovního trhu v různých regionech nebo za různých ekonomických podmínek.
- **skupinové diskuse a prezentace:** studenti budou diskutovat a prezentovat své názory na aktuální otázky a problémy spojené s pracovním trhem.

- **práce s odbornou literaturou:** studenti budou vedeni k práci s povinnou a doporučenou literaturou, což jim umožní rozšířit a upevnit své teoretické znalosti.

METODY HODNOCENÍ

Předmět je ukončen zkouškovým testem, jenž student absolvuje v rámci systému IS SU. K úspěšnému zvládnutí testu je zapotřebí, aby student správně odpověděl minimálně na 60 % otázek, tj. aby získal minimálně 18 z celkových 30 bodů.

POKYNY PRO SAMOSTUDIUM

Student se při studiu předmětu „Teorie pracovního trhu“ řídí časovým rozvrhem, který je uveden v Průvodci studiem. Své samostudium tak realizuje v následujících krocích:

- v rámci studia předmětu „Teorie pracovního trhu“ se student řídí pokyny uvedenými v „Průvodci studiem“ a časovým rozvrhem studia, který vychází z předpokladu, že se semestr člení na 13 výukových týdnů,
- v „Průvodci studiem“ student zaměří svou pozornost zejména na následující bloky „Cíl tematického celku“, „Klíčová slova“, „Studijní zdroj“, „Shrnutí tematického celku“, „Seznam uvedených pojmů“, „Seznam kontrolních otázek“ a „Cvičné úkoly“. Pozornost věnuje také částem „Vzorový příklad“, „Korespondenční úkol“ a „Závěrečný test“.
- dílčí kapitoly „Průvodce studiem“ jsou zaměřeny na jednotlivé tematické celky, na něž je předmět členěn v rámci osnovy uvedené v jeho sylabu. V rámci jednotlivých kapitol průvodce je pak stručně naznačen obsah jednotlivých tematických celků a u každé dílčí kapitoly je také uveden odkaz na potřebný „Studijní zdroj“, a to ve formátu jméno autora a strany v příslušném učebním textu. V případě tohoto průvodce je možno za hlavní studijní zdroje označit publikace: D. Brožová: Kapitoly z ekonomie trhů práce; J. Hančlová a kol.: Modelování a klasifikace regionálních trhů práce; B. Hořejší a kol.: Mikroekonomie; B. R. Schiller: Makroekonomie dnes a P. Tuleja: Analýza pro ekonomy. Další studijní zdroje jsou uvedeny na konci tohoto průvodce v částech „Povinná literatura“ a „Doporučená literatura“.
- po prostudování odborných textů mají studenti k dispozici kontrolní otázky a cvičné úkoly, s tím, že tyto úkoly mohou být diskutovány také v rámci jednotlivých přednášek. Součástí „Průvodce studiem“ jsou také tři „Korespondenční úkoly“. Svě odpovědi na úkoly a otázky uvedené v textu si studenti ověřují v uvedených studijních zdrojích, což jim také následně umožní doplnit si své případné neznalosti dalším studiem.

Samotné kontrolní otázky a cvičné úkoly jsou přímo vázány na jednotlivé tematické celky a slouží k tomu, aby ověřily, zda studenti správně pochopili obsah příslušného tematického celku, resp. celého předmětu.

- v průběhu studia student **musí splnit tři korespondenční úkoly**, a to po uplynutí 5., 9. a 13. výukového týdne. U každého „Korespondenčního úkolu“ jsou uvedeny instrukce k odevzdání úkolu. V této části je uvedeno, v jakém formátu má být úkol odevzdán, jaký má být rozsah zpracovaného materiálu, termín pro odevzdání, způsob odevzdání a samozřejmě také informace o hodnocení.

CELKOVÁ PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

59 hodiny a 50 minut

1 ÚVOD DO TEORIE PRACOVNÍHO TRHU

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Úvod do teorie pracovního trhu“ je umožnit studentům porozumět jak jednotlivým teoretickým přístupům k trhu práce, tak mikro a makroekonomickým souvislostem pracovního trhu.

KLÍČOVÁ SLOVA

neokeynesiánství, neoklasická ekonomie, nová klasická makroekonomie, práce, toky na trhu práce, trh práce

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

2 hodiny a 40 minut

1.1 KLÍČOVÉ POJMY

Pro studium předmětu „Teorie pracovního trhu“ je nezbytná znalost klíčových pojmů, mezi nimiž na první místě je pojem práce.

PRÁCE

jakýkoliv druh fyzické nebo duševní činnosti člověka s jejíž pomocí jsou produkovány statky a služby.

Práce je jedním z výrobních faktorů, který má svá specifika, jež jsou dána tím, že nositeli a vlastníky tohoto výrobního faktoru jsou lidské bytosti, které mají svá práva a biologické potřeby a psychické charakteristiky. Tento výrobní faktor je pak obchodován na trhu práce.

TRH PRÁCE

místo, v němž se střetává poptávka po práci ze strany potenciálních zaměstnavatelů s nabídkou práce, již představují jednotlivci ucházející se o zaměstnání, přičemž předmětem koupě a prodeje nejsou jednotlivé osoby, ale jejich pracovní síla.

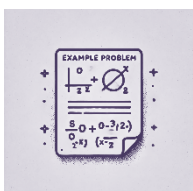
V případě trhu práce můžeme hovořit o vnitřním trhu práce (trh práce uvnitř firmy) a vnějším trhu práce (trh práce mimo firmu). Na základě hypotézy dvojího trhu práce tento trh také

členíme na trh práce primárního sektoru a trh práce sekundárního sektoru. Na trhu práce se střetává poptávka po práci s nabídkou práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., s. 7
- Tuleja, ss. 147-148

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad: Popište trh práce primárního a sekundárního sektoru.

Řešení: Trh práce primárního sektoru je trhem s „dobrymi“ pracovními místy, která se vyznačují vysokou mzdou, štedrými zaměstnaneckými požitky, dobrými vyhlídkami na budoucí kariéru a dlouhodobou pracovní jistotou. Naopak trh práce sekundárního sektoru je trhem se „špatnými“ pracovními místy, pro něž je charakteristická nízká mzda, malá atraktivita a minimální pracovní jistota.

TOKY NA TRHU PRÁCE

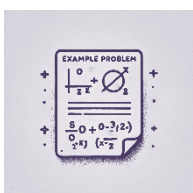
TOKY NA TRHU PRÁCE

Tyto toky jsou klíčové pro pochopení dynamiky trhu práce a zahrnují například přesun osob z kategorie ekonomicky neaktivní obyvatelstvo do kategorie ekonomicky aktivní obyvatelstvo, resp. z kategorie zaměstnaní do kategorie nezaměstnaní a naopak. Při analýze těchto kategorií pak věnujeme značnou pozornost míře participace, mířám účasti, popř. míře získání zaměstnaní a míra ztráty zaměstnání.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Tuleja, ss. 148-155

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad: Jaké jsou klíčové faktory ovlivňující intenzitu toku z kategorie nezaměstnaných do kategorie zaměstnaných?

Řešení: Intenzita tohoto toku je ovlivněna stávající ekonomickou situací, úrovní mezd a očekávanými zaměstnavatelů ohledně budoucího hospodářského vývoje. K hodnocení intenzity tohoto toku se nejčastěji využívá míra získání zaměstnání.

1.2 MIKRO A MAKROEKONOMICKÉ SOUVISLOSTI PRACOVNÍHO TRHU

Vývoj na trhu práce je výrazně ovlivněn hospodářskou politikou vlády, přičemž forma této politiky do jisté míry závisí na tom, na jakém směru ekonomického myšlení je tato politika vystavěna. Z pohledu trhu práce hrají v současném světě nejvýznamnější roli hospodářské politiky, které vycházejí buďto z poznatků nové klasické makroekonomie, nebo z poznatků neokeynesiánství. I přes výše řečené, úplně na počátku se jeví jako vhodné zmínit poznatky neoklasické ekonomie.

NEOKLASICKÁ EKONOMIE

NEOKLASICKÁ EKONOMIE

vývojový proud, který ovládl ekonomickou teorii zejména v poslední třetině 19. století (předkeynesiánský neoklasicismus) a jenž zaznamenal významné oživení v 50. letech minulého století (znovu oživený neoklasicismus v podání monetarismu, nové klasické makroekonomie, teorie veřejné volby či ekonomie strany nabídky).

Neoklasická ekonomie se potýkala s jedním zásadním problémem a tím byla neschopnost vysvětlit důvody existence vysoké nezaměstnanosti v době ekonomické recese. Dané problematice se věnoval zejména A. C. Pigou, který připustil, že příčinou nedobrovolné nezaměstnanosti může být pomalé tempo, s nímž se reálné mzdy přizpůsobují ekonomické situaci.

NOVÁ KLASICKÁ MAKROEKONOMIE A TRHU PRÁCE

NOVÁ KLASICKÁ MAKROEKONOMIE

konzervativně orientovaný směr ekonomického myšlení, který se do popředí zájmu ekonomů dostal na přelomu 70. a 80. let 20. století a k jehož základním stavebním kamenům řadíme především předpoklad dokonalé elasticity cen a hypotézu racionálních očekávání.

V případě trhu práce nová klasická makroekonomie předpokládá, že pružnost mezd povede k vyrovnávání nabídky a poptávky na trhu práce. Z daného předpokladu vychází Friedmanův model mylného vnímání cenové úrovně účastníky, který vychází z předpokladu, že pracovníci dočasně nesprávně vnímají cenovou úroveň a tím pádem špatně interpretují pohyb nominální a reálné mzdy. K fluktuaci skutečného produktu kolem jeho potenciální úrovně tak dle Friedmana dochází v důsledku nedokonalých informací pracovníků.

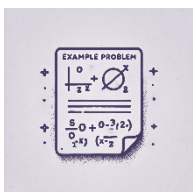
Mezi koncepty nové klasické makroekonomie řadíme také Lucasovu křivku krátkodobé agregátní nabídky založená na očekávané míře inflace. Tento koncept vychází z předpokladu, že jak nabídka práce, tak nabídka statků a služeb odráží optimální chování subjektů, které se na příslušném trhu na straně nabídky pohybují. Při růstu reálné mzdy povede na trhu práce toto chování jednotlivce k tomu, že budou ochotni dočasně nahradit dnešní volný čas za volný čas budoucí. Celkově pak trh v tomto modelu bude směřovat k produkci na úrovni potenciálního produktu.

Na reálné veličiny a nabídkovou stranu ekonomiky se v rámci nové klasické makroekonomie zaměřuje **teorie reálného hospodářského cyklu**. Její představitelé pak tvrdí, že cyklické pohyby ekonomiky jsou vyvolány změnami nabídkové strany ekonomiky. Tato koncepce předpokládá, že substituční efekt vždy převládá nad důchodovým efektem, což vede k tomu, že křivka nabídky bude mít vždy pozitivní sklon. Teorie reálného hospodářského cyklu také hovoří o **mezičasové substituci práce**.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 8-10

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad: Jak Lucasova křivka krátkodobé agregátní nabídky vysvětluje reakci firem na změny cenové hladiny?

Řešení: Lucasova křivka předpokládá, že firmy reagují na růst současné relativní ceny produkce zvýšením svého výstupu. Pokud je růst považován za trvalý, firmy investují do nového fyzického kapitálu a zvyšují výrobní kapacitu.

NEOKEYNESIÁNSTVÍ A TRH PRÁCE

NEOKEYNESIÁNSTVÍ

vývojový proud keynesiánské ekonomie, který byl rozvíjen především ve Spojených státech Amerických, přičemž jeho hlavním cílem byla syntéza keynesiánské a neoklasické ekonomie .

Představitelé toho směru ekonomického myšlení navazují na myšlenky keynesiánských ekonomů, ale na rozdíl od nich připouštějí, že v krátkém období jsou nominální mzdy fixní. Tento přístup se snaží na mikroekonomické bázi vysvětlit nepružnost mezd a cen. **Zdroje cenové a mzdové rigidity** pak rozděluje na nominální a reálné. Nepružnost mezd neokeynesiánští ekonomové vysvětlují existencí:

- dlouhodobých pracovních dohod,

- insiderů a outsiderů na trhu práce,
- implicitních pracovních či mzdových dohod.

V rámci neokynesiánského přístupu vznikl **model efektivních mezd**, jehož cílem je vysvětlit, proč v případě existence nedobrovolné nezaměstnanosti firmy nesnižují mzdy. Dle tohoto přístupu vyšší mzdy zvyšují produktivitu práce, snižují absentérství a fluktuaci pracovníků, což vede k vyšší loajalitě a morálce zaměstnanců. Vyšší mzdy představují také možnost získat do firmy pracovníky s lepší kvalifikací.

Neokynesiánská ekonomie je spojována také s **modelem ekonomického cyklu**. Zde neokynesiánci vysvětlují, jak se ekonomika postupně přizpůsobuje změnám, k nimž dochází na straně agregátní poptávky a jak se v rámci tohoto procesu pohybuje trh práce z bodu krátkodobé rovnováhy do bodu rovnováhy dlouhodobé.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 10-13

VZOROVÝ PŘÍKLAD

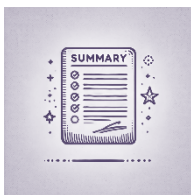
Příklad: Co předpokládá model efektivních mezd a jak vysvětluje nepružnost mezd?

Řešení: Model efektivních mezd předpokládá, že vyšší mzdy zvyšují produktivitu práce, snižují absentérství a fluktuaci pracovníků, což vede k vyšší loajalitě a morálce zaměstnanců. Dle tohoto modelu tak firmy nesnižují mzdy ani v okamžiku, kdy na trhu práce existuje nedobrovolná nezaměstnanost, a to proto, že dle jejich názoru vyšší mzdy zvyšují produktivitu práce.

ZDROJE

- HANČLOVÁ, Jana a kol. Modelování a klasifikace regionálních trhů práce. Ostrava: VŠB-TUO, 2002. ISBN 80-248-0220-1.
- TULEJA, Pavel Analýza pro ekonomy. Praha: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1801-6.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Úvod do teorie pracovního trhu“ se zaměřuje na základní teoretické přístupy k problematice pracovních trhů. V rámci tohoto celku jsou pak definovány klíčové pojmy spojené s těmito teoriemi. Zejména pak pojmy práce, trh práce, vnitřní a vnější trh práce, primární a sekundární sektor trhu práce. V rámci tohoto tematického celku je věnována pozornost nejen mikroekonomický, ale také makroekonomickým souvislostem pracovního trhu. V rámci daného bloku jsou tak rozebrány pohledy neoklasické, nové klasická makroekonomie a neokeynesiánské ekonomie na trh práce. Každá z těchto teorií je podrobně rozebrána, včetně jejich klíčových konceptů a modelů.

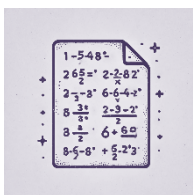
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- ekonomicky aktivní obyvatelstvo
- ekonomicky neaktivní obyvatelstvo
- Friedmanův model mylného vnímání cenové úrovně účastníků
- hypotéza dvojího trhu práce
- Lucasova křivka krátkodobé agregátní nabídky založená na očekávané míře inflace
- mezičasová substituce práce
- míra participace
- míra účasti
- míra získání zaměstnání
- míra ztráty zaměstnání
- model efektivních mezd
- model ekonomického cyklu
- neokeynesiánství
- neoklasická ekonomie
- nezaměstnaní
- nová klasická makroekonomie
- Pigou, A. C.
- práce
- teorie reálného hospodářského cyklu
- toky na trhu práce
- trh práce
- trh práce primárního sektoru
- trh práce sekundárního sektoru
- vnější trh práce
- vnitřní trh práce
- zaměstnaní
- zdroje cenové a mzdové rigidity

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Definujte klíčové pojmy spojené s trhem práce.
2. Jaký je rozdíl mezi vnitřním a vnějším trhem práce?
3. Jak definujeme trh práce primárního sektoru a trh práce sekundárního sektoru?
4. Jaké ekonomické teorie hrají v současné době prim při analýze pracovního trhu?
5. Vyjmenujte klíčové koncepty nové klasické makroekonomie?
6. Jaké jsou klíčové modely nové keynesiánské ekonomie?
7. Vysvětlete teorii reálného hospodářského cyklu?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Na konkrétních příkladech z praxe popište rozdíl mezi vnitřním a vnějším trhem práce.
2. Popište rozdíl mezi Friedmanovým a Lucasovým přístupem k analýze trhu práce.

2 POPTÁVKA FIREM PO PRÁCI A JEJÍ SPECIFIKA

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Poptávka firem po práci“ je analyzovat specifika, jimiž se tento trh, resp. trhy výrobních faktorů vyznačují. V rámci této části tak bude výklad zaměřen především na deskripci podmínek, za nichž je na trhu maximalizován zisk, na popis příjmových a nákladových veličin a na popis jejich vlivu na rozhodování firem.

KLÍČOVÁ SLOVA

mezní náklady na faktor, modifikované zlaté pravidlo maximalizace, průměrné náklady na faktor, příjem z mezního produktu, příjem z průměrného produktu

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina

Na počátku analýzy poptávky firem po práci je zapotřebí si uvědomit, že tato poptávka je poptávkou odvozenou, a to z poptávky po zboží, které je danou firmou produkováno. Jinými slovy řečeno, pokud nikdo nebude mít zájem o produkci dané firmy, pak firma nebude mít zájem o práci, která je na trhu tohoto výrobního faktoru nabízena.

2.1 PODMÍNKA MAXIMALIZACE ZISKU NA TRHU VSTUPŮ

Firmy se na trhu výrobních faktorů se řídí modifikovaným zlatým pravidlem maximalizace zisku.

MODIFIKOVANÉ ZLATÉ PRAVIDLO MAXIMALIZACE ZISKU

pravidlo, dle něž firma maximalizuje svůj zisk tehdy, vyrábí-li takové množství produkce, při které dosahuje stejné výše příjmů z mezního produktu výrobního faktoru a mezních nákladů na tento faktor.

Výše uvedená podmínka je však pouze podmínkou prvního řádu. Má-li firma při pronájmu výrobních faktorů dosahovat zisku, pak musí být splněna také podmínka druhého řádu, která je naplněna pouze tehdy pokud je hodnota druhé parciální derivace funkce zisku podle příslušného vstupu záporná. Firma maximalizující zisk by si tak měla pronajímat dodatečné jednotky vstupu

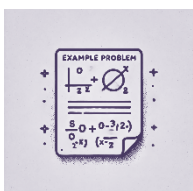

pouze do té doby, dokud se její dodatečné náklady na jednotku vstupu nevyrovnají dodatečnému příjmu z této jednotky.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 375-377

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Firma „Louskáček“ se rozhoduje o optimálním množství práce a kapitálu, jež zapojí do svého výrobního procesu. Jaké podmínky musí splněny, aby tato firma maximalizovala svůj zisk?

Řešení:

Firma musí zajistit, aby dodatečné náklady na jednu jednotku vstupu byly rovny dodatečnému příjmu, který tato jednotka firmě přinese. Jinými slovy řečeno, mezní náklady na faktor (MFC) již firma dosahuje se musí rovnat meznímu příjmu z produktu (MRP) produkovaného firmou.

2.2 PŘÍJMOVÉ A NÁKLADOVÉ VELIČINY A JEJICH ROLE V ANALÝZE PRACOVNÍHO TRHU

Příjmové veličiny zahrnují příjem z mezního produktu (MRP) a příjem z průměrného produktu (ARP) daného vstupu.

PŘÍJEM Z MEZNÍHO PRODUKTU

představuje dodatečný příjem, který firma získá prodejem produktu, vytvořeného zapojením dodatečné jednotky výrobního faktoru do výroby, přičemž ostatní vstupy zůstávají konstantní.

Příjem z mezního produktu kapitálu (MRP_K) tak zachycuje dodatečný příjem, jenž firma získá prodejem produktu, jenž vyprodukuje zapojením dodatečné jednotky kapitálu v okamžiku, kdy ostatní vstupy zůstávají konstantní. Příjem z mezního produktu práce (MRP_L) naopak vyjadřuje dodatečný příjem firmy, který získá zapojením dodatečné jednotky práce, a to opět za podmínky konstantnosti ostatních vstupů.

PŘÍJEM Z PRŮMĚRNÉHO PRODUKTU

zachycuje příjem připadající na jednu jednotku výrobního faktoru zapojeného do výroby příslušné produkce.

Příjem z průměrného produktu kapitálu (ARP_K) je příjem firmy připadající na jednotku kapitálu zapojeného do výroby dané produkce. Příjem z průměrného produktu práce (ARP_L) je příjem, který připadá na jednu jednotku práce zapojené do produkce příslušného statku či služby.

VZOROVÝ PŘÍKLAD**Příklad:**

Firma „Louskáček“ analyzuje příjmy z mezního produktu práce a kapitálu. Jaký je rozdíl mezi MRP_K a MRP_L ?

Řešení:

MRP_K zachycuje změnu celkového příjmu vyvolanou změnou objemu najímaného kapitálu o jednu jednotku, kdežto v případě MRP_L je daná změna výsledkem pronajetí dodatečné jednotky práce.

Také v případě analýzy nákladových veličin je v tomto tematickém celku upřena pozornost na mezní a průměrné veličiny. Konkrétně se jedná o mezní náklady na faktor (MFC) a průměrné náklady na faktor (AFC).

MEZNÍ NÁKLADY NA FAKTOR

představují dodatečný náklad, kterému firma čelí v důsledku zapojení dodatečné jednotky výrobního faktoru do výroby v okamžiku, kdy množství ostatních vstupů zůstává konstantní.

Mezní náklady na kapitál (MFC_K) zachycují dodatečný náklad, kterému firma čelí v důsledku pronájmu dodatečné jednotky kapitálu. Mezní náklady na práci (MFC_L) naopak vyjadřují dodatečný náklad firmy, jenž musí tato firma uhradit v okamžiku, kdy si pronajme dodatečnou jednotku práce, a to opět za podmínky konstantnosti ostatních vstupů. Tvar křivky mezních nákladů na faktor je pak závislý na typu konkurence, která na příslušném trhu práce vládne.

PRŮMĚRNÉ NÁKLADY NA FAKTOR

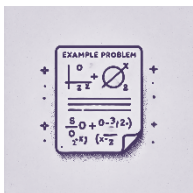
zachycují náklad připadající na jednu jednotku výrobního faktoru zapojeného do výroby příslušné produkce.

Průměrné náklady na kapitál (AFC_K) jsou náklady firmy připadající na jednotku kapitálu zapojeného do výroby dané produkce. Průměrné náklady na práci (AFC_L) jsou náklady, které připadají na jednu jednotku práce zapojené do produkce příslušného zboží.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 377-380

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaký je rozdíl mezi průměrnými a mezními náklady na kapitál?

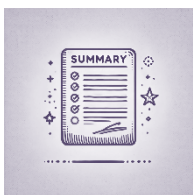
Řešení:

Zatímco průměrné náklady na kapitál zachycují náklady na jednotku kapitálu zapojeného do výroby, mezní náklady na kapitál zobrazují dodatečné náklady, které firmě vznikají zapojením dodatečné jednotky tohoto výrobního faktoru.

ZDROJE

- HOŘEJŠÍ, Bronislava a kol. *Mikroekonomie*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-538-4.

SHRUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Poptávka firem po práci a její specifika“ se zabývá, jak plyne i z jeho názvu, nejen samotnou poptávkou firem po práci, ale také jejími specifiky. V rámci tématu se hovoří o tom, že rozdíl od trhu statků a služeb, kde poptávku tvoří jednotlivci a nabídku firmy, na trhu výrobních faktorů působí jednotlivci na nabídkové straně ekonomiky a firmy na straně poptávkové. Z analýzy je zřejmé, že poptávka po výrobních faktorech je odvozena z poptávky po statcích či službách, které jsou pomocí těchto vstupů produkovány. V rámci tohoto tematického celku je také konstatováno, že v okamžiku, kdy na trhu neexistuje poptávka po zboží, pak firma nemá potřebu vyrábět a tím pádem ani poptávat výrobní faktory.

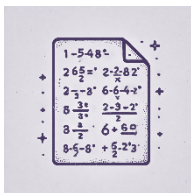
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- mezní náklady na faktor
- mezní náklady na kapitál
- mezní náklady na práci
- modifikované zlaté pravidlo maximalizace
- průměrné náklady na faktor
- průměrné náklady na kapitál
- průměrné náklady na práci
- příjem z mezního produktu
- příjem z mezního produktu kapitálu
- příjem z mezního produktu práce
- příjem z průměrného produktu
- příjem z průměrného produktu kapitálu
- příjem z průměrného produktu práce

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jaký je rozdíl mezi poptávkou na trhu finální produkce a na trhu výrobních faktorů?
2. Definujte spojení odvozená poptávka po výrobních faktorech?
3. Jaké jsou podmínky maximalizace zisku na trhu výrobních faktorů?
4. Jaké příjmové veličiny sledujeme při analýze trhu výrobních faktorů?
5. Jaké nákladové veličiny sledujeme při analýze trhu výrobních faktorů?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Firma „Louskáček“ se rozhoduje o tom, jaké si na trzích výrobních faktorů najme množství práce a kapitálu. Stanovte podmínky, které musí firma v tomto případě splnit, aby při tomto pronájmu byla schopna maximalizovat svůj zisk?
2. Popište, jaký je rozdíl mezi mezním a průměrným produktem práce a tento rozdíl graficky znázorněte.

3 POPTÁVKA NA DOKONALE KONKURENČNÍM TRHU PRÁCE

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Poptávka na dokonale konkurenčním trhu práce“ je podrobně analyzovat poptávku na trhu práce, který splňuje podmínky, díky nimž jej můžeme označit za dokonale konkurenční. V této části bude také věnována pozornost faktorům ovlivňujícím jak individuální poptávku firem po práci v krátkém a dlouhém období, tak tržní poptávky po práci.

KLÍČOVÁ SLOVA

cenová elasticita poptávky, dokonale konkurenční trh práce, křížová elasticita poptávky, příjemce ceny, tržní poptávka po práci.

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

3 hodiny

U poptávky po práci je poměrně důležité, na jakém trhu se firma pohybuje. Pohybuje-li se na dokonale konkurenčním trhu práce, pak díky svému nízkému tržnímu podílu není schopna na tomto trhu ovlivnit mzdovou sazbu, což se následně projeví tím, že křivka nabídky práce má podobu přímky rovnoběžné s osou x.

DOKONALE KONKURENČNÍ TRH PRÁCE

trh, na kterém působí velký počet nabízejících a poptávajících, kteří vzhledem ke svému tržnímu podílu, neexistenci preferencí a existenci dokonalé informovanosti nemohou významným způsobem ovlivnit cenu příslušné výrobního faktoru.

Na nedokonale konkurenčním trhu je tomu přesně naopak, výsledkem čehož je pozitivně skloněná křivka nabídky práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 382-383

3.1 POPTÁVKA FIRMY PRODÁVAJÍCÍ SVŮJ VÝSTUP NA DOKONALE KONKURENČNÍM TRHU

Při analýze poptávky firmy po práci se nejprve zaměříme na situaci, v níž se tato firma pohybuje jak v případě trhu statků a služeb, tak v případě trhu práce na dokonale konkurenčním trhu. Firma zde tedy působí v pozici příjemce ceny.

PŘÍJEMCE CENY

firma, která není schopna ovlivnit cenu své produkce.

V případě tohoto modelu je nabídka práce chápána jako nabídka práce jedné firmě, tj. díváme se na ni z hlediska poptávajícího.

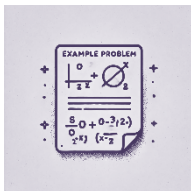
POPTÁVKA FIRMY PO PRÁCI V KRÁTKÉM OBDOBÍ

V krátkém období je variabilní výrobním faktorem pouze práce, s jejímž množstvím může firma libovolně pohybovat. *Křivka poptávky po práci* tak v tomto případě bude totožná s klesající částí křivky příjmu z mezního produktu práce, a to od bodu, v němž je tato křivka protíná křivku příjmu z průměrného produktu práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 384-387

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Firma na dokonale konkurenčním trhu práce najímá práci za konstantní mzdovou sazbou. Jaké množství práce bude firma najímat, pokud se mzdová sazba zvýší?

Řešení:

Firma bude najímat menší množství práce, protože vyšší mzdová sazba zvýší mezní náklady na práci, což sníží optimální množství najímané práce.

POPTÁVKA FIRMY PO PRÁCI V DLOUHÉM OBDOBÍ

V dlouhém období se situace mění, když všechny používané vstupy jsou v tomto časovém úseku považovány za výrobní faktory variabilní (v našem případě práce a kapitál). Z tohoto důvodu je formování poptávky v tomto případě podstatně složitější, neboť změna mzdové sazby zde nemusí vést jen ke změnám objemu najímané práce, ale také ke změnám objemu najímaného

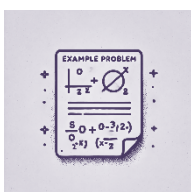
kapitálu. Změna optimální kombinace vstupů je zde spojena s působením celkového efektu změny mzdové sazby.

Celkový efekt změny ceny práce je výsledkem současného působení tří dílčích efektů. Těmito efekty jsou efekt substituční, efekt produkční a efekt nákladový. Tyto efekty určují dopady změny mzdové sazby na poptávku po výrobních faktorech za různých podmínek, mezi něž patří nejprve stabilita produkce a následně samotná změna produkce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 387-391

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaký vliv má pokles mzdové sazby na dlouhodobou poptávku firmy po práci?

Řešení:

Pokles mzdové sazby způsobí, že firma bude najímat více práce, protože nižší mzdová sazba sníží mezní náklady na práci, což zvýší optimální množství najímané práce.

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ POPTÁVKU FIRMY PO PRÁCI

Poptávku po práci ovlivňují následující faktory:

- cena práce,
- elasticita substituce vstupů,
- podíl výdajů na práci na celkových nákladech firmy.

Vliv změny mzdové sazby na poptávku po práci je úzce spojen cenovou a křížovou elasticitou poptávky po práci.

CENOVÁ ELASTICITA POPTÁVKY PO PRÁCI

míra, která ukazuje, jak citlivě reaguje poptávka po práci změní-li se příslušná mzdová sazba.

KŘÍŽOVÁ ELASTICITA POPTÁVKY PO PRÁCI

míra, která ukazuje, jak citlivě reaguje poptávka po práci změnou-li se cena jiného výrobního faktoru.

Elasticita poptávky po práci je přitom ovlivněna elasticitou poptávky po produkci, neboť platí, že čím více výstupu bude chtít firma vyrobit, tím více práce si bude muset pronajmout.

Důležitou roli hraje také **elasticita substituce vstupů**, která popisuje vzájemnou nahraditelnost výrobních faktorů. Jakou? Při nulové vzájemné nahraditelnosti práce a kapitálu nepovede pokles mzdové sazby ke změně poptávky po práci.

V případě podílu výdajů na práci na celkových nákladech pak platí, že čím větší je tento podíl, tím elastičtější bude poptávka po práci.

Mezi další faktory ovlivňující poptávku po práci řadíme také poptávku po příslušném produktu, úroveň technologie a počet výrobních faktorů, jež kooperují při produkci daného statku či služby.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 391-393

TRŽNÍ POPTÁVKA PO PRÁCI**TRŽNÍ POPTÁVKA PO PRÁCI**

celkový objem pracovních sil, jenž na trhu práce, při určité výši mzdy, požadován všemi zaměstnavateli, kteří na tomto trhu působí.

Tržní poptávku po práci nemůžeme definovat jako horizontální součet individuálních poptávkových křivek. Pokud se tržní poptávka po práci střetne s tržní nabídkou práce, pak na dokonale konkurenčním trhu bude výsledkem tohoto středu rovnovážná tržní mzdová sazba a rovnovážné tržní množství práce

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 393-395

3.2 POPTÁVKA FIRMY PRODÁVAJÍCÍ SVŮJ VÝSTUP NA NEDOKONALE KONKURENČNÍM TRHU

Pokud se firma pohybuje na dokonale konkurenčním trhu práce a současně na nedokonale konkurenčním trhu statků a služeb, pak sice může ovlivnit cenu svého výstupu, ale nemůže ovlivnit cenu práce. Příjem z mezního produktu práce u této firmy tak bude nižší, než v případě firmy, která se pohybuje na trzích, které se v obou případech vyznačují dokonale konkurenčním prostředím. Křivka poptávky na tomto trhu tak bude zpravidla strmější a současně bude ležet pod křivkou poptávky na dokonale konkurenčním trhu.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 395-396

VOLBA OPTIMÁLNÍHO MNOŽSTVÍ PRÁCE V KRÁTKÉM A DLOUHÉM OBDOBÍ

Odvození křivky poptávky v krátkém i dlouhém období je v tomto případě analogií odvození této křivky u firmy, která se pohybuje na trzích, které jsou v obou případech dokonale konkurenční. Jediným rozdílem je zde působení čtvrtého efektu změny mzdové sazby, kterým je **efekt příjmový**.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 396-397

TRŽNÍ POPTÁVKA PO PRÁCI

Výše uvedené platí i pro tržní poptávku po práci. Také v tomto případě platí, že střet křivky tržní poptávky s křivkou tržní nabídky vede k rovnovážnému objemu práce a rovnovážné mzdové sazbě.

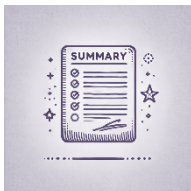
STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 397-398

ZDROJE

- HOŘEJŠÍ, Bronislava a kol. *Mikroekonomie*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-538-4.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Poptávka po práci na dokonale konkurenčním trhu“ se zaměřuje na poptávku firem po práci na dokonale konkurenčním trhu. Vysvětluje, jak firmy působící na tomto trhu stanovují optimální množství práce nejen v krátkém, ale také v dlouhém období. Dále jsou v této části také popsány faktory ovlivňující poptávku firem po práci. Neschází ani analýza tržní poptávky po práci a stanovení jejich specifík na dokonale konkurenčním trhu práce.

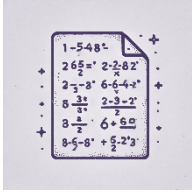
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- celkový efekt změny mzdové sazby
- cenová elasticita poptávky po práci
- dokonale konkurenční trh práce
- důchodový efekt
- elasticita substituce vstupů
- křivka poptávky po práci
- křížová elasticita poptávky po práci
- nákladový efekt
- nedokonale konkurenční trh práce
- produkční efekt
- příjemce ceny
- příjmový efekt
- substituční efekt
- tržní poptávka po práci

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Vyjmenujte hlavní charakteristiky dokonale konkurenčního trhu práce?
2. Popište postup, na jehož základě firma stanovuje v krátkém období optimální množství práce, které si pronajme na příslušném trhu.
3. Jaké faktory ovlivňují poptávku firem po práci v dlouhém období?
4. Co se formuje tržní poptávku po práci na dokonale konkurenčním trhu?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Firma na dokonale konkurenčním trhu práce najímá práci za konstantní mzdovou sazbu. Jaké množství práce bude firma najímat, pokud se mzdová sazba zvýší?
2. Jaký vliv má pokles mzdové sazby na dlouhodobou poptávku firmy po práci?

4 POPTÁVKA NA NEDOKONALE KONKURENČNÍM TRHU PRÁCE

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Poptávka na dokonale konkurenčním trhu práce“ je analyzovat poptávku na trhu práce, na němž se vyskytuje omezený počet firem, které tuto práci poptávají. V rámci tohoto celku tam budeme postupně rozebírat jednotlivé formy nedokonalé konkurence, mezi něž v tomto případě řadíme monopson, oligopson a monopsonistickou konkurenci. Popíšeme si vliv těchto nedokonalých konkurenčních tržních struktur jak na optimální množství najímané práce, tak na mzdové sazby.

KLÍČOVÁ SLOVA

nedokonale konkurenční trh práce, Pravidlo nejnižších nákladů na nedokonale konkurenčním trhu práce

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina a 10 minut

Víme-li jak ovlivňuje poptávku po práci dokonale konkurenční trh, pak bychom také měli vědět, jaký vliv na poptávku má nedokonale konkurenční trh práce.

NEDOKONALE KONKURENČNÍ TRH PRÁCE

trh, na kterém působí relativně malý počet nabízejících a poptávajících, kteří vzhledem ke svému tržnímu podílu, existenci preferencí a neexistenci dokonalé informovanosti mohou významným způsobem ovlivnit cenu příslušné výrobního faktoru.

V případě trhu práce rozlišujeme tři případy nedokonale konkurenčního trhu, a to **monopson**, **oligopson** a **monopsonistickou konkurenci**. Nedokonale konkurenční trh práce se pak vyznačuje také rostoucí křivkou individuální nabídky práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 402-403

4.1 OPTIMÁLNÍ MNOŽSTVÍ PRÁCE A JEHO VOLBA V KRÁTKÉM OBDOBÍ

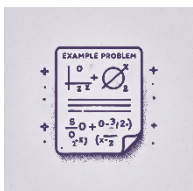
V krátkém období je v případě firmy, která působí na obou trzích v pozici cenového tvůrce určována rovností příjmu z mezního produktu práce a mezních nákladů na práci. Platí tedy, že firma zvyšuje najímané množství práce tak dlouho, dokud s těmito dodatečnými jednotkami práce budou spojen vyšší růst příjmů než nákladů.

Vzhledem k tomu, že například v případě monopsonu neexistuje fixní mzdová sazba, s níž by mohla firma počítat, v důsledku čehož tato firma nebude schopna zkonstruovat křivku poptávky monopsonu po práci.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 403-404

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Firma na nedokonale konkurenčním trhu práce najímá práci a musí platit vyšší mzdovou sazbu za dodatečné jednotky práce. Jaké jsou důsledky tohoto jevu pro firmu a zaměstnance?

Řešení:

Firma musí zvyšovat mzdové sazby, což zvyšuje její náklady na práci. Zaměstnanci mohou těžit z vyšších mezd, ale firma bude pravděpodobně méně ochotná najímat dodatečné jednotky práce.

4.2 OPTIMÁLNÍ MNOŽSTVÍ PRÁCE A JEHO VOLBA V DLOUHÉM OBDOBÍ

V dlouhém období musíme upravit pravidlo nejnižších nákladů, neboť v tomto případě je firma schopna ovlivnit mzdovou sazbu.

PRAVIDLO NEJNIŽŠÍCH NÁKLADŮ NA NEDOKONALE KONKURENČNÍM TRHU PRÁCE

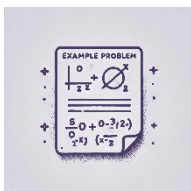
hovoří o tom, že firma dosahuje nejnižších nákladů v okamžiku, kdy se poměr mezi mezním produktem práce a mezními náklady na práci rovná poměru mezi mezním produktem kapitálu a mezními náklady na kapitál.

Díky tomuto pravidlu víme, že v tomto případě firma maximalizuje zisk, pokud se poměr příjmu z mezního produktu práce a mezních nákladů na práci rovná tomuto poměru u kapitálu a oba tyto poměry jsou současně rovny jedné.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 404-405

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Firma „Louskáček“ působí na nedokonale konkurenčním trhu práce, a proto musí pracovat s upraveným pravidlem nejnižších nákladů. Co to znamená pro rozhodování firmy o optimálním výstupu?

Řešení:

Firma musí měnit kombinace práce a kapitálu tak dlouho, dokud poměr mezního produktu vstupu a dodatečných nákladů na jeho nákup není stejný pro práci i kapitál. To jí umožňuje minimalizovat náklady na výrobu daného výstupu.

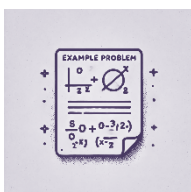
4.3 MZDOVÁ DISKRIMINACE MONOPSONU

Monopson může uplatnit politiku **mzdové diskriminace** a v jejím rámci stanovit rozdílné mzdové sazby pro různé segmenty trhu práce. Tato diskriminace je možná pouze tehdy, pokud je monopson schopen rozdělit nabídku minimálně na dva segmenty. Kritériem pro rozdělení je zpravidla **elasticita nabídky práce**. Pracovníci v segmentech s méně elastickou nabídkou práce dostávají nižší mzdy než pracovníci v segmentech s elastičtější nabídkou práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 406-407

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Monopson na trhu práce uplatňuje mzdovou diskriminaci. Jaké jsou důsledky pro různé segmenty trhu práce?

Řešení:

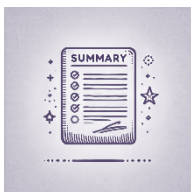
Monopson stanoví rozdílné mzdové sazby pro různé segmenty trhu práce na základě elasticity nabídky práce. Pracovníci v segmentech s méně

elastickou nabídkou práce dostávají nižší mzdy než pracovníci v segmentech s elastičtější nabídkou práce.

ZDROJE

- HOŘEJŠÍ, Bronislava a kol. *Mikroekonomie*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-538-4.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Poptávka na nedokonale konkurenčním trhu práce“ se zabývá různými formami nedokonalé konkurence na trhu práce, tj. monopsonem, oligopsonem a monopsonistickou konkurencí. Hovoří o tom, že tyto formy konkurence ovlivňují optimální množství najímané práce a mzdové sazby. Je zde také zkoumá mzdová diskriminace ze strany monopsonu, v jejímž rámci firma může uplatnit politiku, na jejímž základě stanoví rozdílné mzdové sazby pro subjekty nabízející práci v různých segmentech trhu práce.

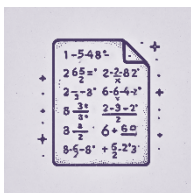
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- cenový tvůrce
- elasticita nabídky práce
- monopson
- monopsonistická konkurence
- mzdová diskriminace
- nedokonale konkurenční trh práce
- oligopson
- Pravidlo nejnižších nákladů na nedokonale konkurenčním trhu práce

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jaké jsou hlavní formy nedokonalé konkurence na trhu práce?
2. Definuj rozdíl mezi monopsonem a oligopsonem?
3. Jak ovlivňuje nedokonalá konkurence optimální množství najímané práce?
4. Co rozumíme pod pojmem mzdová diskriminace a kdy ji může monopson uplatnit?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Firma na nedokonale konkurenčním trhu práce najímá práci a musí platit vyšší mzdovou sazbu za dodatečné jednotky práce. Zamyslete se nad tímto závěr a určete jakou má tato skutečnost dopad na firmu a na jednotlivce pohybující se na tomto trhu?
2. Monopson na trhu práce uplatňuje mzdovou diskriminaci. Jaké tato diskriminace dopadne na jednotlivé segmenty trhu práce? Situaci znázorněte graficky.

5 NABÍDKA PRÁCE

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Nabídka práce“ je analyzovat a vysvětlit formování individuální a tržní nabídky práce, a to včetně faktorů, které ovlivňují rozhodování jednotlivých subjektů pohybujících se na tomto trhu. V rámci tohoto tematického celku se zaměříme také na analýzu monopolní síly na trhu práce a na problematiku existence bilaterálního monopolu.

KLÍČOVÁ SLOVA

bilaterální monopol, individuální nabídka práce, mezní mzda, nabídka práce, odbory, tržní nabídka práce

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina a 40 minut

Podobně jako na poptávku po práci, tak na nabídku práce se můžeme dívat ze dvou různých úhlů pohledu, přičemž nás zajímá ten, v jehož rámci nabídku práce chápeme jako nabídku jednoho nabízejícího.

NABÍDKA PRÁCE

představuje celkový počet jednotlivců nabízejících na trhu práce, při určité výši mzdy, svou pracovní sílu.

5.1 INDIVIDUÁLNÍ NABÍDKA PRÁCE

Při analýze rozhodování jednotlivce o tom, jaké množství práce na trhu práce nabídne používá ekonomická teorie stejný postup jako při analýze racionální volby spotřebitele. Nabízející na trhu práce je také v tomto případě omezen, a to počtem hodin, které tvoří jeden dne a také tento jednotlivec volí, avšak v tomto případě mezi spotřebou a volným časem. Současně ale platí, že k tomu, aby mohl jednotlivec spotřebovávat, musí pracovat. Cílem této analýzy je tak nalézt cestu, s jejíž pomocí jednotlivec optimálně rozdělí svůj den mezi **volný čas** a práci. Při nalezení této cesty, pak tento jednotlivec maximalizuje svůj užitek z volného času a spotřeby statků.

Obecně platí, že při stanovené reálné mzdové sazbě bude jednotlivec maximalizovat svůj užitek pouze tehdy, pokud při daném počtu odpracovaných hodin bude jeho **mezní míra substituce volného času spotřebou** rovna mzdové sazbě.

Vliv změny reálné mzdové sazby na nabízené množství práce definuje **celkový efekt**, který můžeme rozložit na **efekt substituční** a **efekt důchodový**. Převáží-li substituční efekt, pak celkový efekt bude spojen s růstem nabídky počtu hodin práce. V případě, že převáží důchodový efekt bude situace zcela opačná. Výsledkem působení obou efektů je zpětně zakřivená křivka individuální nabídky práce.

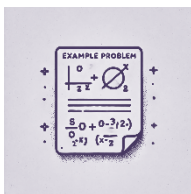
INDIVIDUÁLNÍ NABÍDKA PRÁCE

celkový objem hodin práce, které na trhu práce, při určité výši mzdy, nabízí jednotlivec, který na tomto trhu působí.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 410-415

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jak změna mzdové sazby ze 100 Kč/hod. na 300 Kč/hod. pravděpodobně ovlivní rozhodování jednotlivce o množství nabízených hodin práce?

Řešení:

Pokud při růstu mzdové sazby u jednotlivce převýší substituční efekt důchodový, pak daný jednotlivec bude na trhu práce nabízet větší množství práce, což následně povede k posunu po křivce nabídky směrem doprava nahoru. Převáží-li však důchodový efekt nad substitučním, pak jednotlivec bude na daném trhu nabízet menší počet hodin práce, než tomu bylo před navýšením mzdové sazby.

5.2 TRŽNÍ NABÍDKA PRÁCE

TRŽNÍ NABÍDKA PRÁCE

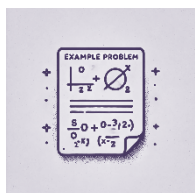
celkový objem hodin práce, jenž na trhu práce, při určité výši mzdy, nabízejí všichni jednotlivci zaměstnavateli, kteří na tomto trhu působí.

Pokud na trhu práce vzroste mzdová sazba pak každý jednotlivec pravděpodobně zvýší nabízené množství práce a současně na tento trh vstoupí další jednotlivci, kteří zde budou nabízet svou práci. Křivka tržní nabídky práce v tomto případě nebude zpětně zakřivena.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., s. 415

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaký vliv má růst mzdové sazby na tržní nabídku práce v různých profesích?

Řešení:

Růst mzdové sazby v jedné profesi může vést k přelévání práce mezi jednotlivými profesemi, což pravděpodobně způsobí růst tržní nabídky práce v dané profesi. Křivka tržní nabídky práce se v důsledku zvyšujícího počtu jednotlivců nabízejících práci posune směrem doprava.

5.3 PROSAZOVÁNÍ MONOPOLNÍ SÍLY NA TRHU PRÁCE

ODBORY

sdružení pracujících, která vedou kolektivní vyjednávání o podmínkách na trhu práce.

Odborové zpravidla sledují své vlastní cíle, jako je maximalizace **ekonomické renty** členů odborového svazu, maximalizace celkových mezd členů odborového svazu nebo maximalizace zaměstnanosti. Rozhodnutí o tom, kterého cíle budou chtít dosáhnout ovlivní také výši mzdové sazby a celkový počet osob, které najdou v dané firmě zaměstnání.

V souvislosti s rolí odborů na trhu práce je poměrně často analyzována mezní mzda (MR_L).

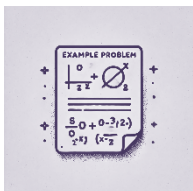
MEZNÍ MZDA

zobrazuje změnu celkové mzdy vyvolanou pronajetím dodatečné jednotky práce.

Monopolní síla odborových svazů se projevuje v tím, že odbory nepožadují pro své členy minimální mzdovou sazbu, ale naopak nejvyšší mzdovou sazbu, kterou jsou zaměstnavatelé ochotni zaplatit.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 416-418

VZOROVÝ PŘÍKLAD**Příklad:**

Odborový svaz maximalizuje celkovou mzdu svých členů. Jaký bude optimální objem nabízené práce a mzdová sazba?

Řešení:

Odborový svaz volí takový objem nabízené práce, při němž je mezní mzda rovna nule. Výsledná mzdová sazba bude nižší než při maximalizaci ekonomické renty, ale současně vyšší než transferová cena práce.

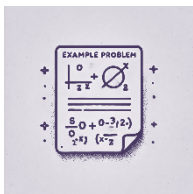
5.4 BILATERÁLNÍ MONOPOL NA TRHU PRÁCE**BILATERÁLNÍ MONOPOL**

tržní struktura, v níž na straně nabídky existuje monopol (jeden subjekt nabízející práci) a na straně poptávky monopson (jeden subjekt poptávající práci).

Monopol i monopson má sílu ovlivňovat cenu práce, ale naráží na sílu svého partnera. Výsledná mzdová sazba je tak závislá na tom, jaká bude vyjednávací síla odborů i zaměstnavatele. Výše této mzdy se bude pohybovat v intervalu mezi mzdovou sazbou, kterou stanovil monopson a mzdovou sazbou, kterou prosazuje monopol.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hořejší a kol., ss. 418-419

VZOROVÝ PŘÍKLAD**Příklad:**

Jaký vliv má bilaterální monopol na zaměstnanost a mzdové sazby?

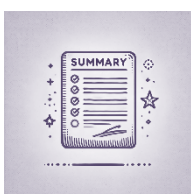
Řešení:

Bilaterální monopol může vést k vyšším mzdovým sazbám a nižší zaměstnanosti, pokud v rámci tohoto monopolu budou mít větší sílu odborové svazy. V tomto případě bude zaměstnanost v dané firmě nižší. Naopak, pokud v rámci monopsonu bude mít větší sílu zaměstnanec prosazené mzdy budou nižší a zaměstnanost naopak vyšší.

ZDROJE

- HOŘEJŠÍ, Bronislava a kol. *Mikroekonomie*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-538-4.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Nabídka práce“ se zabývá formováním individuální a tržní nabídky práce. Individuální nabídka práce je zde analyzována podobně jako racionální volba spotřebitele. V případě tržní nabídky je pak konstatováno, že tato je dána horizontálním součtem individuálních křivek nabídky práce a je ovlivněna změnami mzdové sazby. V tematickém celku byla také zkoumána monopolní sílu odborů na trhu práce a optimální množství práce, které je možno najmout v případě bilaterálního monopolu.

SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

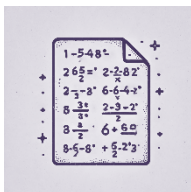
- bilaterální monopol
- celkový efekt
- důchodový efekt
- individuální nabídka práce
- mezní míra substituce volného času spotřebou
- mezní mzda
- nabídka práce
- odbory
- substituční efekt
- tržní nabídka práce
- volný čas

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jaké jsou hlavní determinanty individuální nabídky práce?
2. Definujte rozdíl mezi individuální a tržní nabídkou práce?
3. Jaké jsou cíle odborů na trhu práce?

4. Co je bilaterální monopol a jak ovlivňuje trh práce?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Popiš roli odborů při vyjednávání o výše mzdové sazby a definuj cíle, kterých budou chtít odbory pravděpodobně dosáhnout. Srovnej teorii se skutečností reálného světa.
2. Tržní nabídka práce se mění v závislosti na mzdové sazbě. Graficky zobrazte, jak se pravděpodobně změní nabízené množství práce při růstu mzdové sazby ze 100 Kč/hod. na 300 Kč/hod. u jednoho vlastníka výrobního faktoru práce a u všech vlastníků, kteří práci nabízejí na příslušném trhu.

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Úkol:

S pomocí informací, které jste získali v rámci studia první pěti tematických celků vypracujte následující úkol:

- vysvětlíte klíčové pojmy trhu práce. Popište trh práce primárního a sekundárního sektoru a uveďte příklady z praxe, které ilustrují rozdíly mezi těmito trhy.
- popište, jak lze zkonstruovat křivku poptávky po práci na dokonale konkurenčním trhu a jaké jsou hlavní faktory ovlivňující tuto poptávku v krátkém a dlouhém období.
- vysvětlíte, jak se liší poptávka po práci na nedokonale a dokonale konkurenčního trhu. Uveďte příklady monopsonu a oligopsonu.
- popište, jak lze zkonstruovat křivku individuální a tržní nabídky práce. Jaké faktory ovlivňují rozhodování jednotlivce o množství hodin práce, které bude ve finále na trhu nabízet?
- vysvětlíte, co znamená pojem odvozená poptávka a jaké jsou podmínky maximalizace zisku na trhu vstupů.
- popište podmínky za nichž je maximalizován zisk na trhu výrobních faktorů
- definujte příjmové a nákladové veličiny, které jsou využívány při analýze trhu výrobních faktorů.

Odevzdání:

- **formát:** odevzdejte své odpovědi ve formátu PDF. Každá otázka by měla být zodpovězena na samostatné stránce.
- **rozsah:** odpověď na každou z výše uvedených otázek by neměla překročit 1.000 slov.
- **termín:** odevzdejte úkol do 14 dnů po skončení 5. výukového týdne příslušného semestru.
- **hodnocení:** úkol bude hodnocen na základě hloubky analýzy, jasnosti a struktury odpovědí, a schopnosti aplikovat teoretické koncepty na praktické příklady.
- **způsob odevzdání:** odevzdejte úkol elektronicky prostřednictvím „Odevzdáárny“ v IS SU.

6 MAKROEKONOMICKÉ SOUVISLOSTI TRHU PRÁCE

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Makroekonomické souvislosti trhu práce“ je poskytnout komplexní přehled o makroekonomických souvislostech trhu práce, včetně analýzy pracovní síly, růstu produkčních možností a nezaměstnanosti. Tato část se zaměřuje také na klíčové faktory ovlivňující trh práce a jejich dopady na ekonomiku.

KLÍČOVÁ SLOVA

nezaměstnanost, Okunův zákon, pracovní síla

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina a 20 minut

V předchozích tematických celcích jsme na problematiku pracovního trhu pohlíželi spíše optikou mikroekonomie, což se nyní změní, neboť přejdeme k analýze makroekonomických souvislostí trhu práce.

6.1 PRACOVNÍ SÍLA A JEJÍ ROLE V EKONOMII

PRACOVNÍ SÍLA

skupina jednotlivců, která je tvořena ekonomicky aktivním obyvatelstvem, což jsou v případě České republiky všichni jednotlivci, kteří v daném čase dosáhli minimálně patnácti let věku a současně splňují kritéria, na jejichž základě mohou být zařazeni buďto mezi zaměstnané nebo mezi nezaměstnané.

Do kategorie pracovní síla jsou zahrnuty také osoby, které jsou dočasně mimo práci z důvodu dovolené, nemoci nebo jiných podobných důvodů. Pojem pracovní síla můžeme ztotožnit s pojmem ekonomicky aktivní obyvatelstvo.

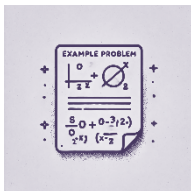
K růstu počtu osob spadajících do skupiny pracovní síla může docházet jednak v důsledku růstu populace a jednak v důsledku růstu míry účasti na pracovní síle.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 103-104

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaký je rozdíl mezi jednotlivci tvořícími pracovní sílu a jednotlivci stojícími mimo tuto kategorii?

Řešení:

Jednotlivci tvořící pracovní sílu jsou osoby, které pracují nebo aktivně práci hledají, zatímco stojící mimo tuto kategorii můžeme označit za osoby ekonomicky neaktivní.

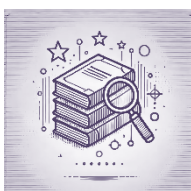
6.2 RŮST PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

Za významný zdroj ekonomického růstu můžeme označit růst pracovní síly. Produkční možnosti ekonomiky jsou limitovány, a to:

- dostupností výrobních faktorů
- a technologickým know-how.

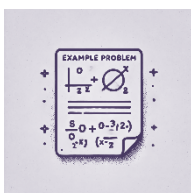
Zvyšuje-li se počet osob tvořících pracovní sílu, pak se také posouvá hranice produkčních možností, a to směrem ven, čímž se zvyšují kapacity s jejichž pomocí lze produkovat statky a služby. Růst pracovní síly je tak základem dlouhodobého ekonomického růstu.

Růst produkčních možností v ekonomice ovlivňují institucionální omezení. Příkladem těchto omezení je např. zákonná norma, která zakazuje práci dětí. Institucionální omezení tak zmenšují počet osob, jež můžeme zahrnout do pracovní síly. Mezi institucionální omezení můžeme zařadit také omezení spojená s využíváním surovin.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 104-105

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jak institucionální omezení ovlivňují růst produkčních možností v ekonomice?

Řešení:

Institucionální omezení, jako jsou např. zákony, které omezují práci dětí vedou zpravidla ke snížení počtu osob spadajících do pracovní síly a tím pádem také ke snížení potenciálního výstup ekonomiky.

6.3 NEZAMĚSTNANOST

Narůstající pracovní síla zvyšuje potřebu vytvářet v dané ekonomice nové pracovní pozice. Pokud tato potřeba není naplněna, pak se ekonomika potýká s nezaměstnaností.

NEZAMĚSTNANOST

neschopnost pracovní síly nalézt zaměstnání.

Dá se říci, že mezi produkcí a nezaměstnaností existuje úzký vztah, který v minulém století kvantifikoval americký ekonom Arthur Okun. Jím poptaný vztah mezi skutečnou produkcí a skutečnou nezaměstnaností je v ekonomii znám jako Okunův zákon.

OKUNŮV ZÁKON

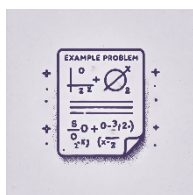
zákon, jenž říká, že skutečný produkt klesne o 2,25 % pod svou potenciální úroveň, zvýší-li se skutečná míra nezaměstnanosti o 1 % nad svou přirozenou míru.

Z výše uvedeného je zřejmé, že vysoká nezaměstnanost snižuje produkční možnosti ekonomiky a zvyšuje náklady na sociální zabezpečení. Okunův zákon tyto náklady umožňuje lépe kvantifikovat a díky němu tak můžeme lépe porozumět dopadům nezaměstnanosti na ekonomiku.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 105-106

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

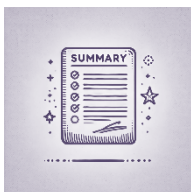
Jaké jsou ekonomické a sociální dopady vysoké nezaměstnanosti?

Řešení:

Vysoká nezaměstnanost snižuje produkční možnosti ekonomiky a zvyšuje náklady na sociální zabezpečení.

ZDROJE

- SCHILLER, B. R. *Makroekonomie dnes*. Brno, 2004. ISBN 80-251-0169-X.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

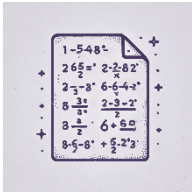
Tematický celek „Makroekonomické souvislosti trhu práce“ se zabývá třemi hlavními oblastmi, a to pracovní silou, růstem produkčních možností ekonomiky a nezaměstnaností a jejím vlivem na ekonomický růst. V rámci tohoto celku je vyjádřena vazba mezi pracovní silou a ekonomicky neaktivním obyvatelstvem. Je zde také analyzován vliv institucionální omezení na produkci a tím pádem také na vývoj na trhu práce. V závěru je pak rozebrán Okunův zákon, který popisuje vzájemnou vazbu mezi skutečnou produkcí a skutečnou nezaměstnaností.

SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- hranice produkčních možností
- institucionální omezení
- míra účasti na pracovní síle
- nezaměstnanost
- Okunův zákon
- pracovní síla

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Definujte pojem pracovní síla a uveďte, jak se tato síla člení.
2. Jaké faktory ovlivňují růst produkčních možností ekonomiky?
3. Jak je definována nezaměstnanost?
4. Co je Okunův zákon a jaký je jeho význam pro ekonomy?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Jaký je rozdíl mezi ekonomicky aktivními a ekonomicky neaktivními osobami? Tyto rozdíly uveďte na příkladech z reálného života.
2. Popište, jak může růst pracovní síly ovlivnit ekonomický růst?

7 MĚŘENÍ NEZAMĚSTNANOSTI

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Měření nezaměstnanosti“ je poskytnout podrobný přehled o různých aspektech měření nezaměstnanosti, a to včetně metodiky, důvodů její vzniku a důsledků nezaměstnanosti pro vývoj příslušné ekonomiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

fiktivní nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, odrazení pracovníci, podzaměstnanost

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina a 20 minut

7.1 MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

Hovoříme-li o nezaměstnanosti jako důležitém ukazateli, s jehož pomocí je analyzován vývoj na trhu práce, pak nesmíme zapomenout ani na míru nezaměstnanosti.

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

ukazatel, zobrazující procentuální podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel.

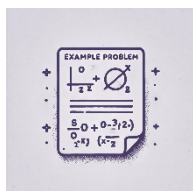
Data pro výpočet tohoto ukazatele jsou v jednotlivých zemích získávána různými cestami. Například v USA jsou tato data získávána pomocí měsíčních průzkumů v domácnostech. V reálně fungující ekonomice pak nezjišťuje pouze jednu míru nezaměstnanosti, ale stanovuje také hodnotu tohoto ukazatele pro různé věkové skupiny, různé stupně vzdělání či pro různé rasy. Obecně platí, že u teenagerů a národnostních menšin se zpravidla setkáváme s vyšší mírou nezaměstnanosti, než je tomu v případě dospělých či většinové společnosti.

Klíčovou roli v této oblasti hraje také vzdělání, protože u kategorie lidí s vyšším vzděláním se zpravidla vyskytuje nižší míra nezaměstnanosti. Poptávka po pracovnících s vyšším vzděláním se navíc zvyšuje i díky zavádění pokročilých technologií do výrobního procesu a díky změně struktury ekonomiky ve prospěch sektoru služeb. Tento trend ukazuje, jak důležité je vzdělání pro snížení rizika nezaměstnanosti.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, s. 106

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Vypočtete míru nezaměstnanosti v ekonomice, víte-li, že počet nezaměstnaných osob v této zemi dosáhl hodnoty 500 osob a pracovní sílu tvoří 10.000 osob.

Řešení:

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = (500 / 10,000) * 100 = 5\%$$

7.2 DOBA TRVÁNÍ NEZAMĚSTNANOSTI

Doba trvání nezaměstnanosti je v reálně fungující ekonomice zpravidla ovlivněna momentálními ekonomickými podmínkami. Současně je však zapotřebí říci, že kromě ekonomické stability ovlivňují délku trvání nezaměstnanosti také další ukazatele, mezi něž patří např. úroveň dosaženého vzdělání uchazeče o práci. Obecně lze říci, že většina lidí, kteří se stanou nezaměstnanými, zůstává bez práce pouze krátkou dobu, avšak toto pravidlo neplatí pro všechny nezaměstnané. Navíc doba trvání nezaměstnanosti se zpravidla zvyšuje, pokud ekonomika prochází recesí. Vyjdeme-li z tohoto závěru, pak zjistíme, že pro snížení doby trvání nezaměstnanosti je důležité, aby se v dané zemi vyskytovaly stabilní ekonomické podmínky.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, s. 106

7.3 DŮVODY NEZAMĚSTNANOSTI

Mezi hlavní důvody toho, proč se jednatlivec stává nezaměstnaným patří zahrnují:

- propuštění z práce,
- dobrovolný odchod z práce,
- první vstup na trh práce
- a návrat na trh práce.

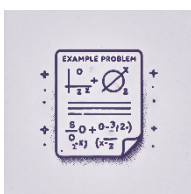
Stejně jako doba trvání nezaměstnanosti, také důvody vzniku nezaměstnanosti jsou úzce spojeny s momentálními ekonomickou situací v dané zemi.

Na délku doby, po níž zůstane jednatel bez práce mají vliv rovněž důvody, za nichž se člověk stane nezaměstnaným. „Nováček“ na trhu práce se bude na tomto trhu pravděpodobně hůř orientovat než ten, který na tomto trhu působí již delší dobu.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 106-107

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaké byly hlavní příčiny přesunu ekonomicky aktivních obyvatel USA do kategorie nezaměstnaných na počátku 2. tisíciletí?

Řešení:

Za hlavní důvod přesunu ekonomicky aktivních obyvatel z kategorie zaměstnaných do kategorie nezaměstnaných můžeme ve Spojených státech Amerických označit propuštění z práce (44 %).

7.4 ODRAZENÍ PRACOVNÍCI

ODRAZENÍ PRACOVNÍCI

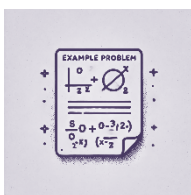
nezaměstnaní jednotlivci, kteří z důvodu beznaděje přestali aktivně hledat práci.

Tito pracovníci se nezapočítávají do stavu nezaměstnaných, neboť se stávají součástí skupiny ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Vyjdeme-li opět z reálných dat, pak např. v případě USA ekonomové odhadovali, že v této zemi se na přelomu tisíciletí nacházelo více než čtvrt milionu osob, které bychom mohli zařadit do kategorie odrazených pracovníků. Počet těchto osob prudce narůstá zejména v období, kdy se ekonomika potýká s vysokou nezaměstnaností.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, s. 107

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Definujte pojem odrazený pracovník?

Řešení:

Za odrazeného pracovníka považujeme člověk, který v minulosti patřil mezi nezaměstnané, avšak zpravidla z důvodu beznaděje, přestal práci aktivně hledat. Současně v případě tohoto pracovníka platí, že pokud by mu práce byla nabídnuta, pak by ji přijal.

7.5 PODZAMĚSTNANOST

Další jev, který se v současné době poměrně často vyskytuje na reálně fungujících trzích práce je označován jako podzaměstnanost.

PODZAMĚSTNANOST

jev, který vychází ze skutečnosti, že se na trhu práce vyskytují zaměstnaní, kteří nepracují na plný, ale na částečný pracovní úvazek, popř. pracují na pracovní pozici, která neodpovídá jejich kvalifikaci.

Podzaměstnanost představuje problém zejména proto, že v dané ekonomice nedochází k úplnému využívání dostupné pracovní síly. Ekonomové odhadují, že např. v USA bylo možno do této kategorie na přelomu tisíciletí zařadit zhruba 3 mil. zaměstnaných.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 107-108

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jak můžete definovat podzaměstnanost?

Řešení:

Podzaměstnanost je stav, typický pro zaměstnance, kteří pracují buďto na částečný pracovní úvazek nebo mají zaměstnání, které neodpovídá jejich stupni kvalifikace.

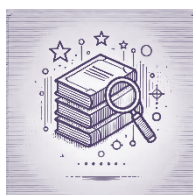

7.6 FIKTIVNÍ NEZAMĚSTNANOST

FIKTIVNÍ NEZAMĚSTNANOST

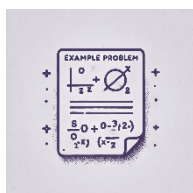
nezaměstnaní jednotlivci, kteří sice navenek projevují zájem o práci, ale ve skutečnosti přestali, popř. nikdy nezačali práci aktivně hledat.

Jev, který je poměrně úzce spojován s existencí veřejné politiky, resp. systému podpor. Fiktivní nezaměstnanost tak může zkreslovat statistiky nezaměstnanosti a ovlivňovat hospodářskou politiku vlády.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, s. 108

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Definujte pojem fiktivní nezaměstnanost?

Řešení:

Fiktivní nezaměstnanost zahrnuje jednotlivce, kteří se nahlásí na úřadu práce do stavu nezaměstnaných a současně se tváří, že aktivně hledají práci, avšak ve skutečnosti nemají o novou práci zájem, popř. je tento zájem velmi malý.

7.7 LIDSKÉ NÁKLADY NEZAMĚSTNANOSTI

Nezaměstnanost sebou nese také lidské náklady, mezi něž řadíme především:

- ztrátu důchodu,
- zvýšení kriminality,
- zdravotní problémy
- a rozvody.

Nezaměstnanost může vést také k psychickým problémům osob, které dlouhodobě nemohou nalézt práci, což se může následně odrazit v klesající střední délce života jednotlivců tvořících danou společnost.

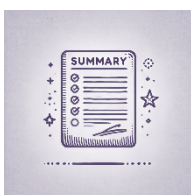
STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 108-109

ZDROJE

- SCHILLER, B. R. *Makroekonomie dnes*. Brno, 2004. ISBN 80-251-0169-X.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Měření nezaměstnanosti“ se zabývá, jak vyplývá i z jeho názvu, problematikou měření nezaměstnanosti ve světě. V souladu s touto problematikou, je v této části textu rozebrána také problematika doby trvání nezaměstnanosti, důvodů vzniku nezaměstnanosti, odrazení pracovníků na trhu a vzniku podzaměstnanosti. V daném tematickém celku je také analyzován problém fiktivní nezaměstnanost a lidských nákladů nezaměstnanosti.

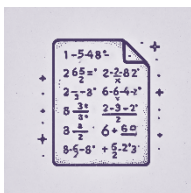
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- doba trvání nezaměstnanosti
- důvody nezaměstnanosti
- fiktivní nezaměstnanost
- lidské náklady nezaměstnanosti
- míra nezaměstnanosti
- odrazení pracovníci
- podzaměstnanost
- vzdělání

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Popište způsob výpočtu míry nezaměstnanosti?
2. Jaké jsou hlavní důvody vzniku nezaměstnanosti?
3. Co rozumíme pod pojmem odrazený pracovník?
4. Jaký je rozdíl mezi podzaměstnaností a fiktivní nezaměstnaností?
5. Jaké jsou lidské náklady nezaměstnanosti?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Vypočítejte absolutní počet nezaměstnaných, víte-li, že míra nezaměstnanosti v dané zemi dosahuje výše 3,46 % a pracovní sílu zde tvoří 10.000 osob.
2. Popište důvody, proč může být míra nezaměstnanosti vyšší u teenagerů než u dospělých.

8 PLNÁ ZAMĚSTNANOST A JEJÍ ROLE V EKONOMICE

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Plná zaměstnanost a její role v ekonomice“ je analyzovat různé typy nezaměstnanosti, jejich příčiny a důsledky, a také zkoumat historické a současné přístupy k problematice plné zaměstnanosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

cyklická nezaměstnanost, frikční nezaměstnanost, kvalifikační mezera, plná zaměstnanost, přirozená míra nezaměstnanosti, sezónní nezaměstnanost, strukturální nezaměstnanost

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina

Jedním ze základních hospodářské politiky je dosažení stavu plné zaměstnanosti. Máme-li tento stav dobře pochopit, pak je nezbytné, abychom si popsali jednotlivé typy nezaměstnanosti.

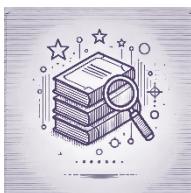
8.1 SEZÓNÍ NEZAMĚSTNANOST

SEZÓNÍ NEZAMĚSTNANOST

nezaměstnanost, která vzniká v důsledku sezónních změn v nabídce zaměstnání nebo nabídce práce.

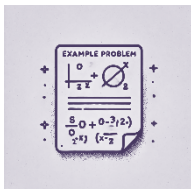
Tento typ nezaměstnanosti je v ekonomické teorii nejčastěji spojován s odvětvími, jako je zemědělství, stavebnictví nebo turistika, tj. s odvětvími kde je poptávka po pracovnících závislá na ročním období. Sezónní výkyvy však nevznikají pouze na poptávkové, ale také na nabídkové straně trhu práce. Příkladem těchto výkyvů mohou být studenti, kteří hledají krátkodobé brigády během letních měsíců. Sezónní nezaměstnanost může být také ovlivněna sezónními změnami v poptávce po zboží a službách.

Tento typ nezaměstnanosti je považován za nevyhnutelný a dokonce žádoucí, protože umožňuje pracovníkům přizpůsobit se sezónním změnám na trhu práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, s. 110

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Vysvětlete, jak sezónní nezaměstnanost ovlivňuje pracovní trh v oblasti turistického ruchu během různých ročních období.

Řešení:

Sezónní nezaměstnanost v turistickém ruchu je způsobena sezónními změnami v poptávce po pracovní síle. Například během zimní sezóny je vyšší poptávka po pracovnících v lyžařských střediscích, zatímco během letní sezóny je vyšší poptávka po pracovnících v plážových resortech.

8.2 FRIKČNÍ NEZAMĚSTNANOST

FRIKČNÍ NEZAMĚSTNANOST

nezaměstnanost u ekonomicky aktivních osob, které přecházejí z jednoho pracovního místa na druhé nebo vstupují na trh práce.

Frikční nezaměstnanost ekonomové považují za přirozený či dokonce přínosný jev na trhu práce, neboť tento typ nezaměstnanosti je spojen se schopností jednotlivců najít si na trhu práce lepší pracovní příležitosti. S existencí frikční nezaměstnanosti jsou spojeny tři faktory:

- existence dostatku pracovních míst,
- osoby hledající práci mají požadovanou kvalifikaci
- a období hledání práce je relativně krátké.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 110-111

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaké jsou základní rozdíly mezi frikční a sezónní nezaměstnaností?

Řešení:

Frikční nezaměstnanost je krátkodobá a vzniká při přechodu pracovníků mezi zaměstnáními nebo při vstupu na trh práce. Sezónní nezaměstnanost je způsobena sezónními změnami v nabídce zaměstnání nebo práce a je nevyhnutelná v odvětvích, která mají sezónní charakter.

8.3 STRUKTURÁLNÍ NEZAMĚŠTNANOST

STRUKTURÁLNÍ NEZAMĚŠTNANOST

nezaměstnanost, která vyplývá z nesouladu mezi kvalifikací (rozmístěním) osob hledajících práci a požadavky (rozmístěním) pracovních míst.

Strukturální nezaměstnanost je dlouhodobější a závažnější než nezaměstnanost frikční, neboť s tímto typem nezaměstnanosti je spojena potřeba rekvalifikace uchazečů o práci, popř. změna jejich profesní orientace. Strukturální nezaměstnanost může být způsobena:

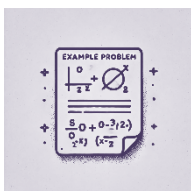
- technologickými změnami,
- změnami v poptávce po zboží a službách
- nebo geografickými přesuny pracovních míst.

Za klasický příklad strukturální nezaměstnanosti můžeme označit růst počtu nezaměstnaných spojených o omezování ocelářského průmyslu na severní Moravě.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, s. 111

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Vysvětlete, jak technologické změny mohou vést ke strukturální nezaměstnanosti.

Řešení:

Technologické změny mohou vést ke strukturální nezaměstnanosti tím, že nahradí pracovní místa, která vyžadují určitou kvalifikaci, novými pracovními místy, která vyžadují zcela jinou kvalifikaci.

8.4 CYKLICKÁ NEZAMĚSTNANOST

CYKLICKÁ NEZAMĚSTNANOST

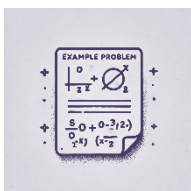
nezaměstnanost, která vzniká v případě nedostatku pracovních míst na trhu.

Tento typ nezaměstnanosti je způsoben výkyvy ekonomiky, kdy v průběhu recese klesá poptávka po zboží a službách, což následně vede k poklesu poptávky po pracovní síle. Nejvýrazněji se cyklická nezaměstnanost v tržních ekonomikách projevila během hospodářských krizí, jako byla např. Velká hospodářská krize v 30. letech 20. století. Tento typ nezaměstnanosti je možno považovat za nejzávažnější, neboť vzniká v důsledku celkového nedostatku pracovních míst, a proto vyžaduje zásah ze strany tvůrců hospodářské politiky.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 111-112

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaký se zpomalení ekonomického růstu země projeví v hodnotách cyklické nezaměstnanosti.

Řešení:

Zpomalení hospodářského růstu povede k poklesu poptávky po zboží a službách, což se následně odrazí v poklesu poptávky po pracovní síle. V důsledku tohoto poklesu vzroste cyklická nezaměstnanost, která se může změnit v nezaměstnanost dlouhodobou a vést k sociálním problémům, jako je zvýšená kriminalita a zhoršení zdravotního stavu obyvatelstva.

8.5 PLNÁ ZAMĚSTNANOST JAKO CÍL HOSPODÁŘSKÉ POLITIKY

Cílem hospodářské politiky je minimalizovat cyklickou a strukturální nezaměstnanost a udržet frikční nezaměstnanost v rozumných mezích, tj. dosáhnout maximální úrovně zaměstnanosti.

První dokument, v němž byl tento cíl formulován je Zákonu o zaměstnanosti, který v roce 1946 schválil Kongres USA. V 60. letech pak ekonomové plnou zaměstnanost definovali jako stav, v němž míra nezaměstnanosti klesne pod 4 %, což byla z jejich pohledu úroveň, která vyjadřovala kompromis mezi plnou zaměstnaností a stabilitou cen. V průběhu 70. a 80. let se však ukázalo, že takto nízká hodnota byla příliš optimistická a její hodnotu zvýšily na 6-7 %

PLNÁ ZAMĚSTNANOST

stav, v němž jsou všichni jednotlivci, kteří chtějí při dané mzdové sazbě pracovat, zaměstnání.

Plná zaměstnanost bývá řadou ekonomů považována za klíčový cíl hospodářské politiky, neboť je symbolem ekonomické stability a sociálního blahobytu.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 112-113

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaký je významu plné zaměstnanosti pro ekonomickou stabilitu?

Řešení:

Plná zaměstnanost přispívá k ekonomické stabilitě tím, že při jejím dosažení je minimalizována cyklická a strukturální nezaměstnanost a současně na přijatelné úrovni udržována frikční nezaměstnanost. Tento vývoj na trhu práce pak vede v dané ekonomice k vyšší produktivitě, stabilním cenám a sociálnímu blahobytu.

8.6 PŘIROZENÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

V současné době byl koncept plné zaměstnanosti nahrazen konceptem přirozené míry nezaměstnanosti, který není závislý na inflačních tlacích v ekonomice.

PŘIROZENÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

míra, při níž se trh práce nalézá ve stavu dlouhodobé rovnováhy.

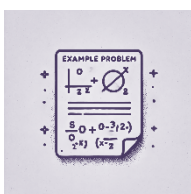
Koncept přirozené míry nezaměstnanosti v sobě zahrnuje pouze frikční a strukturální nezaměstnanost, z čehož se dá odvodit, že v průběhu času se přirozená míra nezaměstnanosti mění, a to v závislosti na strukturálních změnách, k nimž na trhu práce dochází.

Přirozená míra nezaměstnanosti je považována za úroveň nezaměstnanosti, které je dosažena v okamžiku, kdy je příslušná ekonomika v dlouhodobé rovnováze.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, s. 113

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Vysvětlete, jak demografické změny ovlivňují přirozenou míru nezaměstnanosti.

Řešení:

Demografické změny vyvolané např. stárnutí populace mohou ovlivnit výši přirozené míry nezaměstnanosti tím, že povedou k růstu frikční nezaměstnanost, který může být vyvolán tím, že starší pracovníci mohou déle hledat nového zaměstnání.

8.7 BUDE KVALIFIKAČNÍ MEZERA RŮST?

Současná ekonomika se potýká se závažným problémem, jímž je kvalifikační mezera.

KVALIFIKAČNÍ MEZERA

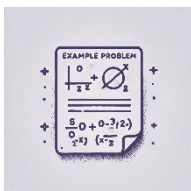
rozdíl mezi kvalifikací požadovanou pro nová pracovní místa a současnou kvalifikací pracovníků.

Kvalifikační mezera se projevuje zejména u tradičních průmyslových odvětví, přičemž její existence se projevuje zejména v růstu strukturální nezaměstnanosti. Tato mezera není spojována jen s mladými pracovníky, ale postihuje také jednotlivce, kteří již na trhu práce působí dlouhodobě.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Schiller, ss. 114-115

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Diskutujte o dopadech kvalifikační mezery na strukturální nezaměstnanost.

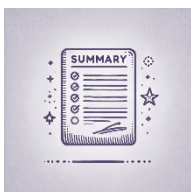
Řešení:

Kvalifikační mezera vede k tomu, že jednotlivci, kteří na trhu práce nabízejí svou práci nemají potřebnou kvalifikaci, což se následně projeví v růstu strukturální nezaměstnanosti.

ZDROJE

- SCHILLER, B. R. *Makroekonomie dnes*. Brno, 2004. ISBN 80-251-0169-X.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tento tematický celek „Plná zaměstnanost a její role v ekonomice“ se zabývá různými typy nezaměstnanosti, mezi něž řadíme sezónní, frikční, strukturální a cyklickou nezaměstnanost. Dále analyzuje cíl plné zaměstnanosti a přirozenou míru nezaměstnanosti a jejich význam pro nositele hospodářské politiky. Tato část také zkoumá ekonomické a sociální náklady nezaměstnanosti a diskutuje o různých politických opatřeních, jež mají vést k dosažení plné zaměstnanosti.

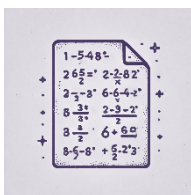
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- cyklická nezaměstnanost
- frikční nezaměstnanost
- kvalifikační mezera
- plná zaměstnanost
- přirozená míra nezaměstnanosti
- sezónní nezaměstnanost
- strukturální nezaměstnanost

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jaké jsou hlavní typy nezaměstnanosti a jaké jsou jejich příčiny?
2. Definujte pojem „plná zaměstnanost“ a vysvětlete, jak se tento ukazatel liší od „nulové nezaměstnanosti“.
3. Jaké jsou ekonomické a sociální náklady nezaměstnanosti?
4. Jaká politická opatření mohou být přijata k dosažení plné zaměstnanosti?
5. Co rozumíme pod pojmem „přirozená míra nezaměstnanosti“ a jak se hodnota tohoto ukazatele mění v průběhu času?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Vysvětlete, jak se sezónní změny v sektoru zemědělství ovlivňují výši sezónní nezaměstnanosti během různých ročních období.
2. Určete, v čem se frikční nezaměstnanost odlišuje od nezaměstnanosti strukturální nezaměstnanosti.

9 VZÁJEMNÝ VZTAH MEZI NEZAMĚSTNANOSTÍ A VOLNÝMI PRACOVNÍMI MÍSTY

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Vzájemný vztah mezi nezaměstnaností a volnými pracovními místy“ je analyzovat vzájemný vztah mezi nezaměstnaností a volnými pracovními místy, a to pomocí teoretického konceptu Beveridgeovy křivky. V této části budou také popsány Beveridgeovy křivky v České republice a jejích regionech a na základě umístění těchto křivek bude následně provedena klasifikace krajů České republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Beveridgeova křivka, poptávkově deficitní nezaměstnanost

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina a 20 minut

9.1 TEORETICKÝ PŘÍSTUP

Teoretický přístup k analýze vztahu mezi nezaměstnaností a volnými pracovními místy využívá k identifikaci různých typů nezaměstnanosti Beveridgeovu křivku.

BEVERIDGEOVA KŘIVKA

křivka zobrazující vzájemný vztah mezi mírou nezaměstnanosti (i_u) a mírou volných pracovních míst (i_v).

Pomocí této křivky můžeme identifikovat poptávkově deficitní nezaměstnanost, frikční nezaměstnanost a strukturální nezaměstnanost. Zatímco s pojmy strukturální a frikční nezaměstnanost jsme se již potkali, poptávkově deficitní nezaměstnanost budeme definovat až nyní.

POPTÁVKOVĚ DEFICITNÍ NEZAMĚSTNANOST

nezaměstnanost, která nastává v okamžiku, kdy počet jednotlivců hledajících práci (nezaměstnaných) převyšuje počet volných pracovních míst.

Beveridgeova křivka nám poskytuje základní údaje o tom, jak se vyvíjí situace na trhu práce a současně nám také ukazuje jaké dopady na ekonomiku mají změny, k nimž v této ekonomice dochází. Pomocí této křivky můžeme také analyzovat zdroje změn v rovnovážné míře nezaměstnanosti, a to pomocí tří koeficientů, jimiž jsou koeficient úrovně agregátní poptávky, koeficient úrovně strukturálních změn a koeficient úrovně hledací schopnosti. Beveridgeova křivka je vhodná k analýze trhu práce z důvodu jednoduchosti přístupu, dobré vypovídací schopnosti o procesech, které v ekonomice probíhají a z důvodu schopnosti identifikovat pomocí ní základní typy nezaměstnanosti.

Na přelomu tisíciletí tuto problematiku řešil také **Blachard-Diamondův model**, v němž je pohyb nezaměstnanosti a volných pracovních míst rozdělen na pohyby, které jsou způsobeny:

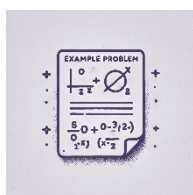
- šoky z nabídky práce,
- realokací práce,
- agregátními aktivitami.

Ve svém modelu pak autoři dospívají k závěru, že největší vliv na míru nezaměstnanosti a míru volných pracovních míst v krátkém a středně dlouhém období mají šoky způsobené změnami agregátních aktivit. Vliv tohoto faktoru se pak v dlouhém období vytrácí a oba výše zmíněné indikátory ovlivňují jen dva zbývající faktory, tj. šoky z nabídky práce a realokace práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol, ss. 60-64

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Vysvětlete, jak Beveridgeova křivka pomáhá identifikovat různé typy nezaměstnanosti.

Řešení:

Beveridgeova křivka zobrazuje negativní vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou volných pracovních míst. Současně s tím víme, že poptávkově deficitní nezaměstnanost nastává v okamžiku, kdy počet nezaměstnaných pracovníků převyšuje počet volných pracovních míst, že frikční nezaměstnanost je stavem, v jehož průběhu je vztah mezi

nezaměstnanými a volnými pracovními místy akceptovatelný a že strukturální nezaměstnanost vypovídá o zásadním nesouladu mezi volnými pracovními místy a schopností nezaměstnaných tyto místa obsadit. Všechny tyto vazby jsem schopni v grafu Beveridgeovy křivky najít. Poptávkově deficitní nezaměstnanost se nachází vpřavo pod linií 45° , frikční nezaměstnanost odpovídá této linii a strukturální nezaměstnanost je ta, která odpovídá údajům nad linií 45° .

9.2 BEVERIDGEOVY KŘIVKY V ČESKÉ REPUBLICĚ A JEJÍCH REGIONECH

Vývoj Beveridgeových křivek v České republice ukazuje na skutečnost, že česká ekonomika procházela v průběhu 90. let a na počátku 21. století šokem, který byl způsobený změnou agregátních aktivit. Podrobný popis tohoto stavu je uveden v příslušné kapitole.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol, ss. 64-65

9.3 KLASIFIKACE KRAJŮ DLE UMÍSTĚNÍ BEVERIDGEOVY KŘIVKY

Pro klasifikaci krajů dle umístění Beveridgeovy křivky lze použít výpočet míry nepodobnosti, kterou můžeme určit pomocí *Manhattanské vzdálenosti*. Na jejím základě vytvoříme matici vzdálenosti, kterou budeme považovat za vstupní matici pro hierarchickou shlukovou analýzu. Pro tuto analýzu použijeme *metodu nejvzdálenějšího souseda*. Výsledkem této analýzy bude *dendrogram*. Pomocí řezu v tomto dendrogramu pak vytvoříme klasifikaci, která bude vycházet z jednotlivých typů umístění Beveridgeových křivek.

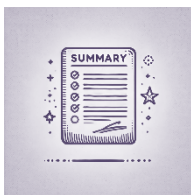
STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol, ss. 65-68

ZDROJE

- HANČLOVÁ, Jana a kol. *Modelování a klasifikace regionálních trhů práce*. Ostrava: VŠB-TUO, 2002. ISBN 80-248-0220-1.

SHRnutí TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Vzájemný vztah mezi nezaměstnaností a volnými pracovními místy“ se zabývá teoretickým přístupem k analýze vztahu mezi nezaměstnaností a volnými pracovními místy, k čemuž využívá Beveridgeovu křivku jako nástroj pro identifikaci různých typů nezaměstnanosti. Dále se zaměřuje na vývoj Beveridgeových křivek v České republice a jejich regionech a tvorbu klasifikace krajů podle umístění jejich křivek.

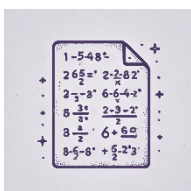
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- Beveridgeova křivka
- Blachard-Diamondův model
- dendogram
- frikční nezaměstnanost
- koeficient úrovně agregátní poptávky
- koeficient úrovně hledací schopnosti
- koeficient úrovně strukturálních změn
- Manhattanská vzdálenost
- metoda nejvzdálenějšího souseda
- míra nepodobnosti
- míra volných pracovních míst
- poptávkově deficitní nezaměstnanost
- strukturální nezaměstnanost

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Co je Beveridgeova křivka a jakou roli hraje při analýze trhu práce?
2. Jaké jsou hlavní typy nezaměstnanosti identifikované pomocí Beveridgeovy křivky?
3. Jaký byl vývoj Beveridgeových křivek v České republice v období v 90. letech?
4. Jaké faktory ovlivňují umístění Beveridgeovy křivky v jednotlivých krajích?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Analyzujte vývoj trhu práce v České republice pomocí Beveridgeových křivek, které sami zkonstruuujete.

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Úkol:

S pomocí informací, které jste získali v rámci studia tematických celků 6 až 9 vypracujte následující úkol:

- vysvětlíte, jak růst počtu osob zahrnutých do kategorie pracovní síla ovlivňuje ekonomický růst země a jaká institucionální omezení mohou tento růst ovlivnit.
- popište, jak se vypočítá míra nezaměstnanosti a určete které skupiny obyvatelstva dosahují v České republice nejvyšší míry nezaměstnanosti. Danou analýzu podložte grafy a tabulkami.
- vysvětlíte rozdíl mezi plnou zaměstnaností a nulovou nezaměstnaností. Uveďte, jaké typy nezaměstnanosti jsou považovány za nevyhnutelné a jaké jsou strukturální bariéry plné zaměstnanosti.
- popište Beveridgeovu křivku a její význam pro analýzu trhu práce. Nakreslete Beveridgeovu křivku pro Českou republiku na základě dat za posledních 25 let.

Odevzdání:

- **formát:** odevzdejte své odpovědi ve formátu PDF. Každá otázka by měla být zodpovězena na samostatné stránce.
- **rozsah:** odpověď na každou z výše uvedených otázek by neměla překročit 1.000 slov.
- **termín:** odevzdejte úkol do 14 dnů po skončení 9. výukového týdne příslušného semestru.
- **hodnocení:** úkol bude hodnocen na základě hloubky analýzy, jasnosti a struktury odpovědí, a schopnosti aplikovat teoretické koncepty na praktické příklady.
- **způsob odevzdání:** odevzdejte úkol elektronicky prostřednictvím „Odevzdáárny“ v IS SU.

10 PŮSOBNÍ STÁTU NA PRACOVNÍM TRHU

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Působení státu na pracovním trhu“ je analyzovat různé způsoby, jakými stát ovlivňuje pracovní trh prostřednictvím veřejných statků a služeb, důchodové daně, subvencí, licencí a minimální mzdy. Tato část Průvodce studiem se zaměřuje na přímé vládní intervence a jejich dopady na mzdovou sazbu a zaměstnanost.

KLÍČOVÁ SLOVA

důchodová daň, ekonomická renta, koeficient náhrady, licence, minimální mzda, subvence.

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

3 hodiny

10.1 POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH STATKŮ A SLUŽEB

Objem veřejných statků a služeb, který je v ekonomice poskytován ovlivňuje prostřednictvím nabídky a poptávky také vývoj na pracovním trhu, resp. poptávku po práci nezbytné k produkci soukromých statků. Vliv těchto statků na uvedenou poptávku po práci bude záviset na tom, zda jsou veřejné a soukromé statky považovány za **substituty** nebo **komplementy**. V případě nabídky práce můžeme pro krátkodobou analýzu využít postupy, které známe z indifferenční analýzy.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 143-144

10.2 DŮCHODOVÁ DAŇ

Množství práce nabízené na trhu může být ovlivněno důchodovou daní, přičemž tento vliv není zcela jednoznačný.

DŮCHODOVÁ DAŇ

peněžní částka, které je placena z výše důchodu, který jednotlivci získají z pronájmu výrobních faktorů.

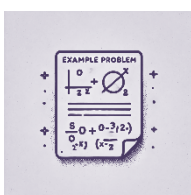
Celkový efekt změny důchodové daně může rozdělit na **efekt substituční** a **efekt důchodový**. Vliv důchodové daně na trhu práce je srovnatelný s vlivem spotřební daně na trhu statků a služeb.

Zvýšení důchodové daně vede poklesu nabídky práce, což se následně projeví v poklesu vyplácených mzdových sazeb a poklesu zaměstnanosti. Dopad uvalení daně na zaměstnanost je stejný, bez ohledu na to, zda je tato daň uvalena na zaměstnavatele, nebo na pracovníka. Rozdělení **daňového břemene** je pak závislé na tom, jak elastické jsou jednotlivé křivky, tj. křivka nabídky a křivka poptávky.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 144-147

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaký je rozdíl mezi důchodovým a substitučním efektem důchodové daně?

Řešení:

Důchodový efekt vede ke snaze pracovat více, protože daň sníží hodnotu důchodu i spotřebu všech normálních statků, mezi něž řadíme i volný čas. To povede k poklesu alternativní ceny volného času, neboť se sníží čistý výnos z práce. Následně nastoupí substituční efekt, v jehož rámci vlastní výrobního faktoru nahrazují relativně dražší práci levnějším volným časem. Zatímco u důchodového efektu se tedy projevuje snaha pracovat více, v případě substitučního efektu je tato snaha přesně opačná.

10.3 SUBVENCOVÁNÍ ZAMĚSTNANOSTI

SUBVENCE

finanční prostředky, které vláda vyplácí firmám ve snaze podpořit zaměstnanost v ekonomice.

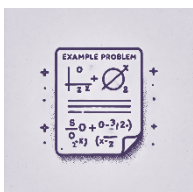
Subvence umožní firmám snížit náklady na práci a současně zvýší mzdu, kterou firmy vyplácejí svým zaměstnancům. Jak se tento prospěch rozdělí mezi zaměstnance a zaměstnavatele záleží na elasticitě jejich křivek. Bude-li elastičtější poptávka po práci, větší část subvence získá zaměstnanec, kdežto v případě, kdy za elastičtější budeme moci označit nabídku, získá větší část této finanční částky firma.

Subvencovaný trh práce se jeví jako trh neefektivní. K růstu efektivity by v tomto případě došlo pouze tehdy, pokud by byla práce mezi jednotlivými trhy realokována.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 147-148

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jak subvence ovlivňují zaměstnanost a mzdy?

Řešení:

Subvence podporují zaměstnanost tím, že snižují náklady na zaměstnance což povede k růstu poptávky po práci poptávku po práci a současně s tím i růstu mzdové sazby.

10.4 DOBÝVÁNÍ RENTY A LICENCE NA TRHU PRÁCE

EKONOMICKÁ RENTA

platba, představující rozdíl mezi důchodem plynoucím vlastníkovi výrobního faktoru a částkou, za niž by byl tento vlastník ochoten daný vstup pronajmout.

Růst ekonomické renty může být výsledkem rozhodnutí vlády, která při svém rozhodnutí podlehne tlaku ze strany lobbystických či jiných zájmových skupin. Tyto skupiny označujeme jako dobyvatele renty.

LICENCE

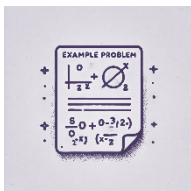
oprávnění k využívání určitého patentu či k nakládání s duševním vlastnictvím.

Licence umožňuje získat rentu. Udělení licencí vede k deformaci trhu a ke společenské neefektivnosti. Podobně jako licence působí na trhu také kvóty a cla na dovoz zboží.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 148-150

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Co je ekonomická renta a jak ji ovlivňují licence?

Řešení:

Ekonomická renta je rozdíl mezi mzdou zaplacenou pracovníkovi a mzdou, která je dostatečná k udržení pracovníka v daném zaměstnání. Licence omezují počet pracovníků vykonávajících určitou činnost, což zvyšuje mzdy pro držitele licence a přitahuje další zájemce.

10.5 ZÁKONNÁ MINIMÁLNÍ MZDA

MINIMÁLNÍ MZDA

nejnižší přípustnou výší odměny, kterou může pracovník dostat zaplacenou za svou práci.

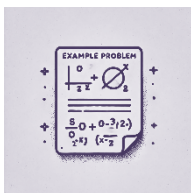
Minimální mzda snižuje poptávku po práci a současně zvyšuje její nabídku, což se projeví ve vzniku nedobrovolné nezaměstnanosti. U firem může zavedení minimální mzdy vyvolat šokový efekt.

Podobně jako předchozí případy, také minimální mzda vede k neefektivnosti na trhu práce. Pokud zavedení minimální mzdy zasáhne trh, na němž působí *monopson*, pak tento se z tvůrce ceny práce stane jejím příjemce. Je také otázkou, zda je minimální mzda pomáhá nízkopříjmovým skupinám obyvatel. Odpověď na tuto otázku není jednoznačná.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 151-155

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaké jsou dopady minimální mzdy na zaměstnanost?

Řešení:

Obecně lze říci, že minimální mzda ovlivňuje zaměstnanost tím, že v případě firem zvyšuje náklady na práci, což se následně odrazí v poklesu jejich poptávky po tomto výrobním faktoru. Dá se tak říci, že zavedení minimální mzdy vede ke vzniku nedobrovolné nezaměstnanosti.

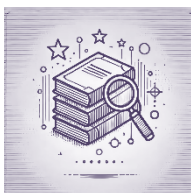
10.6 KONKURENCE MINIMÁLNÍ MZDY A SOCIÁLNÍCH PODPOR

Sociální příjmy ovlivňují motivaci lidí pracovat. Pokud nezaměstnaní dostávají sociální podporu, která je v souhrnu vyšší nebo srovnatelná s minimální mzdou, pak se lidem s nízkými příjmy nevyplatí pracovat. Tito lidé pak uvíznou v **pasti nezaměstnanosti**. Vysoké sociální podpory mohou také vytlačovat lidi z oficiálních pracovních trhů a podporovat práci v šedé ekonomice. Ochota lidí pracovat je přímo závislá na výši koeficientu náhrady.

KOEFICIENT NÁHRADY

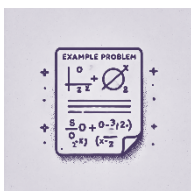
poměr mezi disponibilním důchodem jednotlivce, který má k dispozici v okamžiku, kdy je nezaměstnaný a disponibilním důchodem, jenž má k dispozici jako zaměstnanec.

Prostředí, v němž je dosaženo vysokých koeficientů náhrady otevírá cestu k sociálnímu parazitismu.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 155-160

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jak „konkurence“ mezi minimální mzdou a sociálními podporami ovlivňuje motivaci k práci?

Řešení:

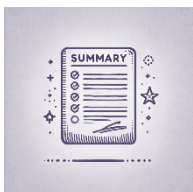
Pokud jsou sociální dávky vyšší nebo srovnatelné s minimální mzdou, pak mohou ovlivnit motivaci lidí k práci. To může následně přivést zejména

jednotlivce z nízkopříjmových skupin do pasti nezaměstnanosti, tj. do situace, kdy lidé raději pobírají sociální dávky, než aby pracovali.

ZDROJE

- BROŽOVÁ, Dagmar *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Nakladatelství Oeconomica. 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Působení státu na pracovním trhu“ se zabývá různými formami státních intervencí na pracovním trhu. V rámci této části je tak postupně rozebrán vliv poskytování veřejných statků a služeb, důchodové daně, subvencí, ekonomická renty a licencí na poptávku a nabídku na pracovním trhu. V závěru je pak zkoumána vazba mezi minimální mzdou a sociální podporou.

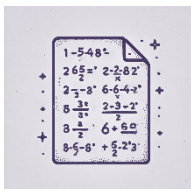
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- cla na dovoz zboží
- daňové břemeno
- dobyvatelé renty
- důchodová daň
- důchodový efekt
- ekonomická renta
- koeficient náhrady
- komplementy
- kvóty
- licence
- lobbystické skupiny
- minimální mzda
- monopson
- past nezaměstnanosti
- substituční efekt
- substituty
- subvence
- šokový efekt
- veřejné statky a služby

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jak veřejné statky ovlivňují poptávku po práci a nabídku práce?
2. Popište vliv důchodové daně na množství nabízené práce?
3. Vyjasněte vliv subvencí na zaměstnanost a mzdy?
4. Co je ekonomická renta a jakou má vazbu k licencím?
5. Jaké jsou dopady minimální mzdy na zaměstnanost?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Popište, jak ovlivní zavedení nové veřejné služby situaci na trhu práce?
2. Jaký je rozdíl mezi důchodovým a substitučním efektem důchodové daně? Vše graficky znázorněte.

11 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Politika zaměstnanosti“ je poskytnout přehled o státní politice zaměstnanosti, jejích cílech, nástrojích a financování. Analýza dané problematiky se také zaměří na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti, jejich nástroje a dopady jejich působení na trh práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

aktivní politika zaměstnanosti, pasivní politika zaměstnanosti, státní politika zaměstnanosti

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

1 hodina a 20 minut

11.1 ÚVOD DO STÁTNÍ POLITIKY ZAMĚSTNANOSTI

STÁTNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

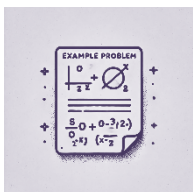
má za cíl zabezpečit jednotlivcům právo na zaměstnání, které je jim dáno článkem 26 Listiny základních práv a svobod.

Dle této listiny má každý jednotlivec právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu. V České republice tuto problematiku upravuje „Zákon o zaměstnanosti“, tj. zákon č. 435/2004 Sb.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, s. 277
- MPSV, <https://www.mpsv.cz/aktualni-zneni>

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Kde můžete nalézt informace o tom, které oblasti zahrnuje státní politika zaměstnanosti?

Řešení:

Tyto informace nalezneme v Zákonu o zaměstnanosti, tj. v zákonu č. 435/2004 Sb., a to v Hlavě II, § 2, odst. 1.

11.2 AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI (APZ)

souhrn opatření, která směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti.

Aktivní politika zaměstnanosti používá následující nástroje:

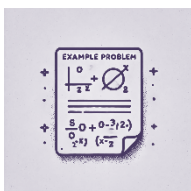
- rekvalifikace,
- investiční pobídky,
- veřejně prospěšné práce,
- společensky účelná pracovní místa,
- překlenovací příspěvek,
- příspěvek na zapracování,
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Nejvyužívanější formou APZ jsou rekvalifikace, tj. získání nové kvalifikace nebo zvýšení, rozšíření nebo prohloubení stávající kvalifikace.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, s. 278
- MPSV, <https://www.mpsv.cz/aktualni-zneni>

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaké nástroje používá aktivní politika zaměstnanosti?

Řešení:

Aktivní politika zaměstnanosti používá nástroje typu rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, překlenovací příspěvek, příspěvek na zapracování a příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

11.3 PASIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

PASIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI (PPZ)

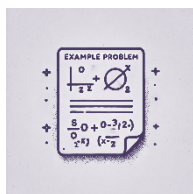
zahrnuje vyplácení podpory v nezaměstnanosti, které slouží uchazeči o zaměstnání jako dočasná náhrada jeho pracovního příjmu.

Výši podpory v nezaměstnanosti, způsob jejího výpočtu, způsob poskytování, její splatnost a další důležité záležitosti spojené s podporou v nezaměstnanosti upravují paragrafy 50 až 57 Zákona o zaměstnanosti.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, s. 278
- MPSV, <https://www.mpsv.cz/aktualni-zneni>

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaké jsou hlavní rozdíly mezi aktivní a pasivní politikou zaměstnanosti?

Řešení:

Zatímco aktivní politika zaměstnanosti přijímá opatření, která směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti, pasivní politika zaměstnanosti je spojena s vyplácením podpor v nezaměstnanosti, které mají sloužit jako dočasná náhrada pracovního příjmu.

11.4 FINANCOVÁNÍ POLITIKY ZAMĚSTNANOSTI

Dle zákona je státní politika zaměstnanosti je financována z prostředků státního rozpočtu a při poskytování finančních prostředků se řídí „Zákonem o rozpočtových pravidlech“, tj. zákonem č. 218/2000 Sb. V současné době jsou k financování aktivní politiky zaměstnanosti využívány také finanční prostředky z Evropský sociální fond (ESF).

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 278-281

11.5 DOPADY POLITIKY ZAMĚSTNANOSTI

Pasivní politika nezaměstnanosti, resp. vyplácení podpor v nezaměstnanosti napomáhá k optimální alokaci práce. Kromě tohoto pozitivního efektu má také efekt negativní, když ve své podstatě omezuje snahu nezaměstnaných najít si nové pracovní místo čímž de facto zvyšuje počet nezaměstnaných.

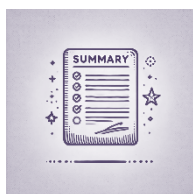
STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 271-284

ZDROJE

- BROŽOVÁ, Dagmar *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Nakladatelství Oeconomica. 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Politika zaměstnanosti“ se věnuje problematice státní politiky zaměstnanosti v podobě, v jaké ji definuje Zákon o zaměstnanosti. Při analýze dané problematiky se zaměřuje nejen na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti, ale také analyzuje možné dopady této politiky na fungování trhu práce a způsoby jejího financování.

SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

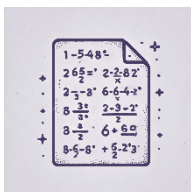
- aktivní politika zaměstnanosti
- Evropský sociální fond
- Listina základních práv a svobod
- optimální alokace práce
- pasivní politika zaměstnanosti
- státní politika zaměstnanosti
- státní rozpočet

- Zákon o zaměstnanosti

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jaký je cíl státní politiky zaměstnanosti?
2. Definujte hlavní nástroje aktivní politiky zaměstnanosti?
3. Na co se primárně zaměřuje pasivní politika zaměstnanosti?
4. Z jakých zdrojů je financována státní politika zaměstnanosti?
5. Jakou roli hraje v rámci státní politiky zaměstnanosti Evropský sociální fond?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Analyzujte dostupné údaje a na jejich základě kvantifikujte objem peněz, jenž byl v posledních deseti letech v České republice vynaložen na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Své poznatky doložte tabulkami a grafy.

12 TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K REGIONÁLNÍM PRACOVNÍM TRHŮM

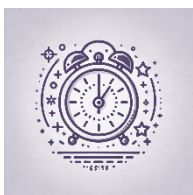
CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Teoretické přístupy k regionálním pracovním trhům“ je poskytnout komplexní přehled teoretických přístupů k problematice regionálních pracovních trhů, analyzovat faktory ovlivňující profesní a územní mobilitu pracovní síly a představit metody klasifikace regionů na základě různých socioekonomických ukazatelů.

KLÍČOVÁ SLOVA

dynamická klasifikace míra, nezaměstnanosti a mezd, klasifikace dle struktury zaměstnanosti pro jedno období, klasifikace regionů, klasifikační systém vývoje míry nezaměstnanosti, region, regionální trh práce, statická klasifikace míry nezaměstnanosti a mezd, Z-skóre

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

3 hodiny a 20 minut

12.1 DEFINICE POJMŮ

REGIONÁLNÍ TRH PRÁCE

územní celek vyznačující se svou homogenitou či silnými vzájemnými prostorovými vazbami, v němž se střetává poptávka po práci ze strany potenciálních zaměstnavatelů s nabídkou práce, již představují jednotlivci ucházející se o zaměstnání, přičemž předmětem koupě a prodeje nejsou jednotlivé osoby, ale jejich pracovní síla.

Regionální trh práce je výsledkem geografické segmentace, jejíž příčinou je nehomogenita pracovního trhu. Příčinou této segmentace je imobilita pracovní síly, jež je způsobena existencí dopravních nákladů a ztrátou času, popř. existencí nákladů na migraci a vysokými riziky vyplývajícími z neznalosti prostředí. Díky geografické segmentaci tak dochází k omezení trhu práce na určitou oblast, kterou zpravidla označujeme pojmem region.

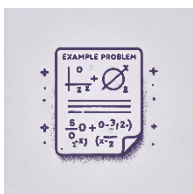
REGION

územní celek, který se vyznačuje silnými vzájemnými prostorové vazby, popř. svou homogenitou.

Region můžeme definovat buďto jako **region přirozený**, nebo jako **region administrativní**. Mezi regiony pak existují **regionální rozdíly**, které mohou být popisovány pomocí statických nebo dynamických deskriptorů.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 7-8

VZOROVÝ PŘÍKLAD**Příklad:**

Co způsobuje geografickou segmentaci a vede ke vzniku regionálních trhů práce?

Řešení:

Geografická segmentace trhu práce je zpravidla výsledkem omezené prostorové mobility pracovní síly, což následně vede k tomu, že pracovní síla soustředí svou pozornost pouze na určitou oblast nebo region. Mobilitu, resp. imobilitu pracovní síly ovlivňují především dopravní náklady, ztráta času při dopravě či psychosociální překážky.

12.2 CHARAKTERISTIKA SUBJEKTŮ A VZTAHŮ NA REGIONÁLNÍM TRHU PRÁCE

Analýza regionálních trhů práce zahrnuje především zkoumání poptávky po práci a nabídky práce, a to z pohledu objemu, struktury a pracovní mobility. Současně je zapotřebí říci, že na těchto trzích se setkáváme se stejnými subjekty, s nimiž se setkáváme i na agregátním trhu a totéž de facto platí i o vztazích mezi těmito subjekty. Z hlediska analýzy těchto trhů tak hrají důležitou roli uspokojená a neuspokojená poptávka po práci a také uspokojená a neuspokojená nabídka práce.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 13-14

12.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PROFESNÍ A ÚZEMNÍ MOBILITU PRACOVNÍ SÍLY

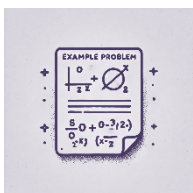
VYMEZENÍ PROFESNÍ A ÚZEMNÍ MOBILITY NA TRHU PRÁCE

V případě regionálních trhů práce hospodářská politika vlády cílí svá opatření zpravidla na podporu profesní a územní mobility na trhu práce. Nerovnováha na regionální trzích poměrně často vede ke **strukturální nezaměstnanosti**. Tyto problémy se vláda snaží řešit zpružněním trhu práce, a to zejména aktivitami zaměřenými na podporu územní mobility, která může a nemusí být spojena se změnou trvalého bydliště.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 14-15

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Vysvětlete, jaké faktory ovlivňují profesní mobilitu na trhu práce.

Řešení:

Faktory ovlivňující profesní mobilitu na trhu práce zahrnují strukturální nezaměstnanost, technologické změny, růst nabídky práce a pokles poptávky po práci vyžadující určitou kvalifikaci.

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PROFESNÍ A ÚZEMNÍ MOBILITU NA TRHU PRÁCE ZE STRANY POPTÁVKY PO PRÁCI

Mezi faktory ovlivňující profesní mobilitu na trhu práce ze strany poptávky po práci patří:

- úroveň a vývoj poptávky po konečných výrobcích a službách,
- orientaci ekonomiky,
- vývoj nabídky substituovatelných výrobních faktorů
- a působení státu na výši mzdových nákladů.

U těchto faktorů platí, že na poptávku po práci působí vždy ve vzájemné kombinaci.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 15-16

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PROFESNÍ A ÚZEMNÍ MOBILITU NA TRHU PRÁCE ZE STRANY NABÍDKY PRÁCE

Faktory ovlivňující profesní mobilitu na trhu práce ze strany nabídky práce zahrnují:

- působení individuální nabídky práce,
- působení procesu hledání práce u nezaměstnaných,
- příslušnost uchazečů o zaměstnání do problémové skupiny,
- dopravní dostupnost zaměstnavatelů,
- cena dopravy do zaměstnání,
- vytvoření trhu s byty,
- velikost a výše příjmů rodiny
- a struktura oborů školské soustavy na všech stupních.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 16-17

MODELOVÁNÍ NABÍDKY A POPTÁVKY NA REGIONÁLNÍM TRHU PRÁCE

Od 80. let minulého století se předmětem zkoumání trhu práce stala zejména problematika **mzdové rigidity**. V rámci těchto výzkumů je zaměřována pozornost zejména na hledání odpovědí na otázky týkající se možnosti minimalizovat tuto rigiditu a s tím i nerovnováhu na pracovním trhu pomocí opatření hospodářské politiky vlády. Značná pozornost je také věnována vztahu mzdové rigidity a nezaměstnanosti.

Vztah mzdové rigidity a nezaměstnanosti je zkoumán na teoretické i empirické úrovni. Na základě těchto výzkumů vzniká **teorie mzdové nepružnosti**, v níž se prosazují dva názorové proudy:

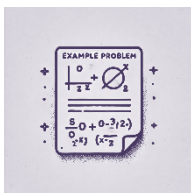
- proud, který analyzuje především faktory vznikající při vzájemné interakci firem a jejich zaměstnanců,
- proud, zaměřeny na zabezpečení hospodářské politiky a na dopady této politiky na mzdovou pružnost.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 17-18

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jaké jsou základní zdroje mzdové rigidity?

Řešení:

Mzdová nepružnost vzniká díky uzavírání nevyhovujících dohod mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, segmentaci trhu práce, resp. z důvodu existence efektivních mezd.

12.4 METODY KLASIFIKACE REGIONŮ

KLASIFIKACE REGIONŮ

rozdělení regiony do skupin, a to na základě vysokého stupně uniformity regionálních trhů práce.

Při klasifikaci těchto regionů je zpravidla dodržován následující postup:

- zvolí se vhodné deskriptory, případně se nastaví jejich váhy,
- relativizují se absolutní hodnoty,
- standardizují se deskriptory,
- zvolí se míra podobnosti či naopak odlišnosti a vypočte se vstupní matice
- a vybere se klasifikační metoda.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., s. 37

STANDARDIZACE REGIONÁLNÍCH DESKRIPTORŮ

Ke standardizaci regionálních deskriptorů je nejčastěji využíváno Z-skóre.

Z-SKÓRE

parametr určující počet standardních odchylek, o něž je hodnota měřeného ukazatele vyšší, popř. nižší než jeho průměrná hodnota.

Tento postup umožňuje srovnání regionů na základě vybraných deskriptorů. Nevýhodou standardizace pomocí Z-skóre je, že při výpočtu průměru mají všechny regiony stejnou váhu,

což může vést k podhodnocení některých regionů. Tento problém lze zpravidla odstranit buďto použitím váženého průměru nebo použitím mediánu.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., s. 37

METODY KLASIFIKACE

Ke klasifikaci regionálních trhů práce jsou využívány vícerozměrné statistické metody, které patří mezi explorační metody. Jedná se o K-means metodu shlukování a metodu hierarchického shlukování. Kromě těchto metod se pro tvorbu klasifikačního systému regionů používá také Q-faktorová analýza, mnohorozměrné shlukování či fuzzy shlukování.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 38-39

MÍRY NEPODOBNOSTI A PODOBNOSTI

Pro stanovení regionálních rozdílů se v rámci ekonomické teorie poměrně často používají metody postavené na stanovení vzdálenosti v abstraktním topologickém prostoru. Jedná se o metodu Euklidovské vzdálenosti, Manhattanské vzdálenosti či o Pearsonův koeficient korelace.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., s. 39

KLASIFIKAČNÍ SYSTÉMY V ČASE

Klasifikační systém vývoje regionů vychází z předpokladu, že jednotlivé regiony klasifikuje na základě jejich vývoje v průběhu celého námi sledovaného období. Tyto systémy se člení na průřezové klasifikační systémy pro více období, které mají podobu buďto statických nebo dynamických systému a na klasifikace vývoje regionů, které jsou vytvářeny v absolutní nebo relativní formě.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 39-40

12.5 KLASIFIKACE DLE STRUKTURY ZAMĚSTNANOSTI PRO JEDNO OBDOBÍ

KLASIFIKACE DLE STRUKTURY ZAMĚSTNANOSTI PRO JEDNO OBDOBÍ

kategorizace regionů zaměřená na jejich rozdělení podle struktury zaměstnanosti v různých odvětvích.

Klasifikace je prováděna pomocí metody K-means shlukování.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 40-41

12.6 STATICKÁ KLASIFIKACE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI A MEZD

STATICKÁ KLASIFIKACE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI A MEZD

kategorizace regionů zaměřená na jejich rozdělení podle ročního průměru míry nezaměstnanosti a výše mezd.

Tato klasifikace identifikuje regiony s různými úrovněmi ekonomické aktivity a problémy na trhu práce. Klasifikace samotná je vhodná především pro analýzu regionů v jednom časovém období.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 41-43

12.7 DYNAMICKÁ KLASIFIKACE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI A MEZD

DYNAMICKÁ KLASIFIKACE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI A MEZD

kategorizace regionů zaměřená na rozdělení regionů podle různých typů vývoje těchto regionů v průběhu času.

Tento přístup ke klasifikaci regionů nám umožňuje identifikovat vývojové trendy, s jejichž pomocí jsme schopni odhalit ekonomické problémy či úspěchy, jichž bylo v jednotlivých regionech dosaženo.

STUDIJNÍ ZDROJ

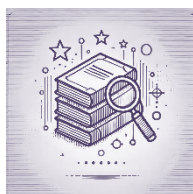
- Hančlová a kol., ss. 43-44

12.8 KLASIFIKAČNÍ SYSTÉM VÝVOJE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI - ABSOLUTNÍ ROZDÍLY

KLASIFIKAČNÍ SYSTÉM VÝVOJE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI (ABSOLUTNÍ ROZDÍLY)

kategorizace regionů založená na měření absolutních rozdílů v míře nezaměstnanosti mezi regiony.

Tento klasifikační systém může odhalit regiony s největší problémy s nezaměstnaností a popsat vývoj těchto problémů v průběhu času. Pomocí tohoto přístupu můžeme identifikovat regiony, jež v dané ekonomice vyžadují největší podporu a intervence.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 45-46

12.9 KLASIFIKAČNÍ SYSTÉM VÝVOJE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI - RELATIVNÍ ROZDÍLY

KLASIFIKAČNÍ SYSTÉM VÝVOJE MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI (RELATIVNÍ ROZDÍLY)

kategorizace regionů založená na měření relativních rozdílů v míře nezaměstnanosti mezi regiony pomocí Pearsonova korelačního koeficientu.

Tato klasifikace může vést k nalezení regionů s podobnými vzorci ve vývoji nezaměstnanosti. Pomocí této klasifikace tak můžeme definovat regiony, které se vyznačují podobnými ekonomickými podmínkami a problémy.

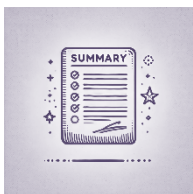
STUDIJNÍ ZDROJ

- Hančlová a kol., ss. 46-48

ZDROJE

- HANČLOVÁ, Jana a kol. *Modelování a klasifikace regionálních trhů práce*. Ostrava: VŠB-TUO, 2002. ISBN 80-248-0220-1.

SHRNUTÍ TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Teoretické přístupy k regionálním pracovním trhům“ se zabývá teoretickými přístupy k regionálním pracovním trhům, včetně definice pojmů a charakteristik subjektů a vztahů na regionálním trhu práce. V této části jsou také analyzovány faktory ovlivňující profesní a územní mobilitu pracovní síly. Jsou zde představeny metody klasifikace regionů a diskutovány klasifikační systémy, které jsou pro kategorizaci regionů z pohledu trhu práce běžně používány.

SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

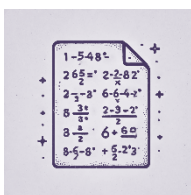
- administrativní region
- dynamická klasifikace míra nezaměstnanosti a mezd
- Euklidovská vzdálenost
- fuzzy shlukování
- geografická segmentace
- klasifikace dle struktury zaměstnanosti pro jedno období
- klasifikace regionů
- klasifikace vývoje regionů
- klasifikační systém vývoje míry nezaměstnanosti
- K-means metodu shlukování
- Manhattanská vzdálenost
- metoda hierarchického shlukování
- mnohorozměrné shlukování
- mzdová rigidita
- Pearsonův koeficient korelace

- průřezové klasifikační systémy pro více období
- přirozený region
- Q-faktorová analýza
- region
- regionální rozdíly
- regionální trh práce
- statická klasifikace míry nezaměstnanosti a mezd
- strukturální nezaměstnanost
- teorie mzdové nepružnosti
- Z-skóre

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující profesní a územní mobilitu pracovní síly?
2. Jaké metody klasifikace regionů jsou v rámci jejich analýzy používány?
3. Jaký je rozdíl mezi absolutními a relativními rozdíly v klasifikačních systémech vývoje míry nezaměstnanosti?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Analyzujte vliv geografické segmentace na regionální trh práce.
2. Vysvětlete, jaké faktory ovlivňují profesní mobilitu na trhu práce ze strany poptávky po práci.

13 MEZINÁRODNÍ POHYB PRACOVNÍCH SIL

CÍL TEMATICKÉHO CELKU

Cílem tematického celku „Mezinárodní pohyb pracovních sil“ je poskytnout komplexní přehled o mezinárodním pohybu pracovních sil, analyzovat různé teorie migrace, jejich dopady na trh práce a ekonomický přínos z imigrace.

KLÍČOVÁ SLOVA

imigrační přebytek, migrace, neoklasická teorie migrace, Royův model

PŘEDPOKLÁDANÁ DOBA STUDIA

2 hodiny a 10 minut

Vývoj na trhu práce v posledních desetiletích poměrně výrazně ovlivňuje migrace.

MIGRACE

pohyb jednotlivců mezi jednotlivými kontinenty, zeměmi či regiony, a to z důvodu dlouhodobé změny pobytu těchto jednotlivců.

Migraci dělíme na interregionální, internacionální a interkontinentální. Mezi důvody migrace pak můžeme zařadit důvody ekonomické, politické, sociální, psychologické a osobní. Faktory, které jednotlivce vedou k migraci označujeme jako **push faktory**, kdežto faktory, které jej vedou k imigraci nazýváme **pull faktory**.

13.1 NEOKLASICKÁ TEORIE MIGRACE

NEOKLASICKÁ TEORIE MIGRACE

ekonomický směr myšlení, který vysvětluje migraci jako investici do lidského kapitálu.

Neoklasická teorie migrace byla popsána nositelem Nobelovy ceny J. Hicksem v roce 1932. Dle této teorie lidé migrují tam, kde dosáhnou na vyšší mzdy a získají tak vyšší výnosy ze svého

lidského kapitálu. Tento teoretický přístup k migraci je v ekonomické teorii nejrozšířenější a dá se říci, že je možno jej považovat také za nejkompexnější. Daný přístup je postaven na předpokladu existence **dokonale konkurenčních trhů**.

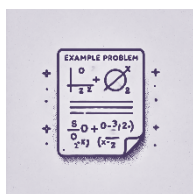
Dle této teorie z migrace plyne jednotlivci jak **výnos**, který má zpravidla podobu vyššího výdělku, tak mu tento krok přináší **náklady**, a to jak náklady explicitní, tak náklady implicitní. Součástí těchto nákladů jsou i psychické náklady. S migrací jsou spojena také **rizika**. Jednotlivec se pro migraci rozhodne tehdy, pokud **čistý výnos** z tohoto kroku bude nabývat kladných hodnot. Při rozhodování o migraci hraje významnou roli také charakteristika regionu. Míra migrace zpravidla klesá s rostoucím věkem.

Kromě výše uvedeného přístupu k migraci ekonomická teorie hovoří i o dalších přístupech. Mezi ně řadíme **únik mozků**, **novou ekonomii migrace**, **teorii segmentovaných trhů** a **teorii světových systémů**.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 201-204

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jak neoklasická teorie migrace vysvětluje migraci?

Řešení:

Neoklasická teorie migrace chápe migraci jako investici jednotlivce do lidského kapitálu. Z daného tedy vyplývá, že mezi hlavní důvody migrace patří snaha lidí dosáhnout vyšších mezd a lepších pracovních příležitostí.

13.2 ROYŮV MODEL

ROYŮV MODEL

model popisující proces rozhodování jednotlivce o tom, zda využije nabízené pracovní příležitosti v domácí zemi nebo v zemi cílové.

Model předpokládá, že výdělky jednotlivců závisí pouze na jejich schopnostech a dovednostech, které jsou současně plně přenositelné mezi oběma zeměmi. Tento model **migrační toky** rozděluje na **pozitivní** a **negativní**. Pro popis dopadů migrace na jednotlivce pak využívá model, který vyjadřuje vztah mezi mzdovou sazbou a schopnostmi pracovníka.

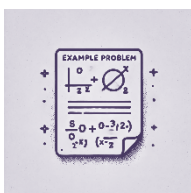

Dle tohoto modelu platí, že migranti ze zemí s nižší mírou výnosu z lidského kapitálu, vydělají více než migranti, kteří do nové země přicházejí ze zemí s vyšší mírou výnosu. Tento ukazatel se projeví také u omezování migračních toků. K tomuto omezování dochází, pokud v cílové zemi dojde k poklesu důchodů, zvýšení důchodové daně nebo zvýšení nákladů na migraci.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 204-207

VZOROVÝ PŘÍKLAD

Příklad:

Jak Royův model vysvětluje rozhodování pracovníků mezi pracovními příležitostmi?

Řešení:

Royův model vysvětluje, že migrace je výhodná pro lidi s nadprůměrnými schopnostmi, pokud je v cílové zemi vyšší mzdová sazba za tyto schopnosti.

13.3 VLIV IMIGRACE NA TRH PRÁCE

Imigrace ovlivňuje zaměstnanost a mzdovou sazbu v cílové zemi. Jsou-li imigranti schopni dokonale nahradit tuzemské pracovníky, tj. jsou-li **dokonalými substituty**, pak v cílové zemi vzroste nabídka práce a následně klesne mzdová sazba. V dlouhém období se pak mzdová sazba vrátí na původní úroveň.

Naopak, budou-li tuzemští pracovníci a imigranti ve své kvalifikaci **komplementární**, kdy příchod imigrantů zvyšuje produktivitu domácích pracovníků. V dlouhém období imigrace zvyšuje zásobu kapitálu a produktivitu práce, což vede k růstu mzdové sazby.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 208-209

13.4 EKONOMICKÝ PŘÍNOS Z IMIGRACE

Ekonomický přínos z migrace můžeme vyjádřit pomocí imigračního přebytku.

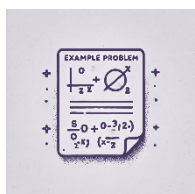
IMIGRAČNÍ PŘEBYTEK

výnos, který vzniká v důsledku imigrace jednotlivců a jenž přináší tuzemským ekonomickým subjektům.

Velikost imigračního přebytku odpovídá jedné polovině mzdového rozdílu vynásobené přírůstkem zaměstnanosti. Současně je zapotřebí říci, že tento efekt je poměrně krátkodobý.

STUDIJNÍ ZDROJ

- Brožová, ss. 209-213

VZOROVÝ PŘÍKLAD**Příklad:**

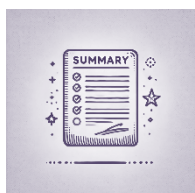
Jaký je ekonomický přínos z imigrace?

Řešení:

Imigrace zvyšuje hodnotu vytvořeného produktu v cílové zemi a tuzemským subjektům přináší také další ekonomický benefit v podobě čistého zisku, když výnosy z jejich produkce jsou vyšší, než náklady na jejich zaměstnání.

ZDROJE

- BROŽOVÁ, Dagmar *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Nakladatelství Oeconomica. 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.

SHRnutí TEMATICKÉHO CELKU

Tematický celek „Mezinárodní pohyb pracovních sil“ se zabývá mezinárodním pohybem pracovních sil a popisuje důvody migrace. Dále se věnuje neoklasické teorii migrace, která vysvětluje migraci jako investici do lidského kapitálu. V rámci celku je také analyzován Royův model, který se zaměřuje na rozhodování pracovníků o tom, zda využije pracovní příležitosti v domácí nebo v cílové zemi. V závěru je také sledován vliv imigrace na trh práce a jsou rozebrány její ekonomické přínosy.

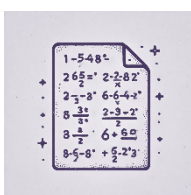
SEZNAM UVEDENÝCH POJMŮ

- čistý výnos z migrace
- dokonalé komplementy
- dokonale konkurenční trh
- dokonalé substituty
- důvody migrace
- imigrační přebytek
- migrace
- náklady migrace
- negativní migrační toky
- neoklasická teorie migrace
- nová ekonomie migrace
- pozitivní migrační toky
- pull faktory
- push faktory
- Royův model
- teorie segmentovaných trhů
- teorie světových systémů
- únik mozků
- výnos z migrace

SEZNAM KONTROLNÍCH OTÁZEK

1. Jaké jsou hlavní důvody migrace?
2. O čem hovoří neoklasická teorie migrace?
3. Jak Royův model vysvětluje imigraci jednotlivců?
4. Jaké jsou ekonomické přínosy imigrace?

CVIČNÉ PŘÍKLADY

1. Jaké jsou push a pull faktory migrace?
2. Popište, jak neoklasická teorie migrace vysvětluje migraci.

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Úkol:

S pomocí informací, které jste získali v rámci studia posledních čtyř tematických celků vypracujte následující úkol:

- analyzujte různé formy státních intervencí na pracovním trhu. Zaměřte se na poskytování veřejných statků a služeb, důchodovou daň,

subvencování zaměstnanosti, dobývání renty a licencí, a zákonnou minimální mzdu. U každé formy intervence uveďte konkrétní příklady a analyzujte jejich dopady na nabídku práce a poptávku po práci.

- prozkoumejte cíle a nástroje politiky zaměstnanosti. Zaměřte se na rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa a podpory v nezaměstnanosti. U každého nástroje uveďte konkrétní příklady z praxe a analyzujte jejich efektivitu v boji proti nezaměstnanosti.
- vyhodnoťte faktory ovlivňující nabídku práce a poptávku po práci na regionálních trzích. Uveďte konkrétní příklady regionálních rozdílů v České republice.
- diskutujte hlavní příčiny a důsledky mezinárodní migrace pracovních sil. Uveďte konkrétní příklady migračních toků, k nimž dochází v posledních 25 letech a odhadněte dopady migrace na českou ekonomiku.

Odevzdání:

- **formát:** odevzdejte své odpovědi ve formátu PDF. Každá otázka by měla být zodpovězena na samostatné stránce.
- **rozsah:** odpověď na každou z výše uvedených otázek by neměla překročit 1.000 slov.
- **termín:** odevzdejte úkol do 14 dnů po skončení 13. výukového týdne příslušného semestru.
- **hodnocení:** úkol bude hodnocen na základě hloubky analýzy, jasnosti a struktury odpovědí, a schopnosti aplikovat teoretické koncepty na praktické příklady.
- **způsob odevzdání:** odevzdejte úkol elektronicky prostřednictvím „Odevzdáárny“ v IS SU.

ZÁVĚREČNÝ TEST

1. Jaký je rozdíl mezi vnitřním a vnějším trhem práce?

- Vnitřní trh práce se týká interakce mezi firmami a externími uchazeči o zaměstnání, zatímco vnější trh práce se týká interakce uvnitř firmy.
- Vnitřní trh práce se týká interakce uvnitř firmy, zatímco vnější trh práce se týká interakce mezi firmami a externími uchazeči o zaměstnání.
- Vnitřní trh práce se týká pouze zaměstnanců s vysokou kvalifikací, zatímco vnější trh práce se týká zaměstnanců s nízkou kvalifikací.
- Vnitřní trh práce se týká pouze dočasných pracovních míst, zatímco vnější trh práce se týká trvalých pracovních míst.

2. Proč je poptávka po práci označovaná jako odvozená poptávka?

- Poptávka po práci je odvozena z poptávky po statcích a službách.
- Poptávka po práci je nezávislá na poptávce po statcích a službách.
- Poptávka po práci je závislá na nabídce práce.
- Poptávka po práci je závislá na mzdové sazbě.

3. Jaký je hlavní rozdíl mezi dokonale konkurenčním a nedokonale konkurenčním trhem práce?

- Na dokonale konkurenčním trhu práce je mnoho firem a žádná z nich nemůže ovlivnit cenu práce, zatímco na nedokonale konkurenčním trhu práce může jedna nebo několik firem ovlivnit cenu práce.
- Na dokonale konkurenčním trhu práce je málo firem a všechny mohou ovlivnit cenu práce, zatímco na nedokonale konkurenčním trhu práce je mnoho firem a žádná z nich nemůže ovlivnit cenu práce.
- Na dokonale konkurenčním trhu práce je mnoho firem a všechny mohou ovlivnit cenu práce, zatímco na nedokonale konkurenčním trhu práce je málo firem a žádná z nich nemůže ovlivnit cenu práce.
- Na dokonale konkurenčním trhu práce je málo firem a žádná z nich nemůže ovlivnit cenu práce, zatímco na nedokonale konkurenčním trhu práce je mnoho firem a všechny mohou ovlivnit cenu práce.

konkurenčním trhu práce může jedna nebo několik firem ovlivnit cenu práce.

4. Jaký je vliv monopsonu na trh práce?

- a) Monopson zvyšuje mzdovou sazbu a zaměstnanost.
- b) Monopson snižuje mzdovou sazbu a zaměstnanost.
- c) Monopson zvyšuje mzdovou sazbu a snižuje zaměstnanost.
- d) Monopson snižuje mzdovou sazbu a zvyšuje zaměstnanost.

5. Jaké faktory ovlivňují individuální nabídku práce?

- a) Mzdová sazba, pracovní podmínky, vzdělání a rodinné závazky.
- b) Pouze mzdová sazba.
- c) Pouze pracovní podmínky.
- d) Pouze vzdělání.

6. Co je to Okunův zákon?

- a) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a inflací.
- b) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a růstem HDP.
- c) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou volných pracovních míst.
- d) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou participace na trhu práce.

7. Jaký je rozdíl mezi frikční a strukturální nezaměstnaností?

- a) Frikční nezaměstnanost je krátkodobá a vzniká při přechodu mezi zaměstnáními, zatímco strukturální nezaměstnanost je dlouhodobá a vzniká kvůli nesouladu mezi nabídkou a poptávkou po práci.
- b) Frikční nezaměstnanost je dlouhodobá a vzniká kvůli nesouladu mezi nabídkou a poptávkou po práci, zatímco strukturální nezaměstnanost je krátkodobá a vzniká při přechodu mezi zaměstnáními.
- c) Frikční nezaměstnanost je krátkodobá a vzniká kvůli sezónním změnám, zatímco strukturální nezaměstnanost je dlouhodobá a vzniká kvůli nesouladu mezi nabídkou a poptávkou po práci.

- d) Frikční nezaměstnanost je dlouhodobá a vzniká kvůli sezónním změnám, zatímco strukturální nezaměstnanost je krátkodobá a vzniká při přechodu mezi zaměstnáními.
- 8. Kdy se dle ekonomické teorie ekonomika nachází ve stavu „plné zaměstnanost“?**
- a) V okamžiku, kdy je míra nezaměstnanosti nulová.
  - b) V okamžiku, kdy je míra nezaměstnanosti rovna přirozené míře nezaměstnanosti.
  - c) V okamžiku, kdy je míra nezaměstnanosti rovna míře inflace.
  - d) V okamžiku, kdy je míra nezaměstnanosti rovna míře volných pracovních míst.
- 9. Co vyjadřuje Beveridgeova křivka?**
- a) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou inflace.
  - b) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou volných pracovních míst.
  - c) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a růstem HDP.
  - d) Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou participace na trhu práce.
- 10. Jaký je vliv minimální mzdy na trh práce?**
- a) Minimální mzda zvyšuje zaměstnanost a snižuje mzdovou sazbu.
  - b) Minimální mzda snižuje zaměstnanost a zvyšuje mzdovou sazbu.
  - c) Minimální mzda zvyšuje zaměstnanost a zvyšuje mzdovou sazbu.
  - d) Minimální mzda snižuje zaměstnanost a snižuje mzdovou sazbu.
- 11. Jaký je vliv poskytování veřejných statků na trh práce?**
- a) Veřejné statky zvyšují poptávku po práci, která pomáhá vyrábět soukromé statky.
  - b) Veřejné statky snižují poptávku po práci, která pomáhá vyrábět soukromé statky.
  - c) Veřejné statky mohou zvyšovat nebo snižovat poptávku po práci v závislosti na tom, zda jsou komplementy nebo substituty k výrobě či spotřebě soukromých statků.

d) Veřejné statky nemají žádný vliv na trh práce.

12. Jaký je vliv důchodové daně na nabídku práce?

- a) Důchodová daň vždy snižuje nabídku práce.
- b) Důchodová daň vždy zvyšuje nabídku práce.
- c) Důchodová daň může snižovat nebo zvyšovat nabídku práce, a to v závislosti na tom, zda u dané firmy převáží substituční nebo důchodový efekt.
- d) Důchodová daň nemá žádný vliv na nabídku práce.

13. Jaký je vliv subvencí na trh práce?

- a) Subvence zvyšují poptávku po práci a zvyšují zaměstnanost.
- b) Subvence snižují poptávku po práci a snižují zaměstnanost.
- c) Subvence nemají žádný vliv na trh práce.
- d) Subvence zvyšují poptávku po práci, ale snižují zaměstnanost.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

1b; 2a; 3a; 4b; 5a; 6b; 7a; 8b; 9b; 10b; 11c; 12c; 13a

POVINNÁ LITERATURA

1. BROŽOVÁ, Dagmar *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.
2. HANČLOVÁ, Jana a kol. *Modelování a klasifikace regionálních trhů práce*. Ostrava: VŠB-TUO, 2002. ISBN 80-248-0220-1.
3. HOŘEJŠÍ, Bronislava a kol. *Mikroekonomie*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-538-4.
4. SCHILLER, B. R. *Makroekonomie dnes*. Brno, 2004. ISBN 80-251-0169-X.
5. TULEJA, Pavel *Analýza pro ekonomy*. Praha: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1801-6.

DOPORUČENÁ LITERATURA

1. BORJAS, George. *Labor Market Economics*. Mc GrawHill, 2010. ISBN 978-00-71048-47-7.
2. BLOCK, Walter *Labor Economics From a Free Market Perspectives*. World Scientific, 2008. ISBN: 978-981-270-568-6.

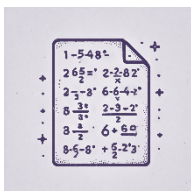

3. BROŽOVÁ, Dagmar *Kapitoly z moderních ekonomie trhů práce*. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-719-4.
4. EHRENBERG, Ronald and Robert SMITH. *Modern Labor Economics. Theory and Public Policy*. Pearson Addison Wesley Companion, 2009. ISBN 978-0-321-53373-9.
5. MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Slon, 2002. ISBN 80-86429-08-3.
6. ŠIMEK, Milan *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB-TUO, 2007. ISBN 978-80-248-1416-2.

SEZNAM IKON

cíl tematického celku

cvičné příklady

klíčová slova

korespondenční úkol

pokyny pro samostudium

povinná a doporučená literatura

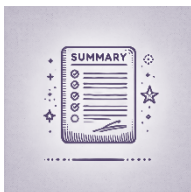
předpokládaná doba studia

seznam kontrolních otázek

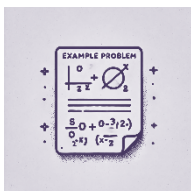
seznam uvedených pojmů

shrnutí tematického celku

studijní zdroj

vzorový příklad

závěrečný test

zdroje